

EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA

EUROSYSTÉM

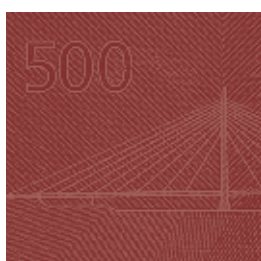
KONVERGENČNÍ ZPRÁVA ČERVEN 2013

EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA

EUROSYSTEM

V roce 2013
je na všech
publikacích ECB
vyobrazen motiv
z bankovky 5 €.

KONVERGENČNÍ ZPRÁVA ČERVEN 2013

© Evropská centrální banka, 2013

Adresa

Kaiserstrasse 29
Frankfurt nad Mohanem
Německo

Poštovní adresa

Postfach 16 03 19
60066 Frankfurt am Main
Germany

Telefon

+49 69 1344 0

Internet

<http://www.ecb.europa.eu>

Fax

+49 69 1344 6000

Všechna práva vyhrazena. Reprodukce pro vzdělávací a nekomerční účely je povolena za předpokladu, že je uveden zdroj.

Uzávěrka pro statistické údaje obsažené v této zprávě byla 16. května 2013.

Tento český překlad konvergenční zprávy ECB z roku 2013 obsahuje následující kapitoly: Úvod, Rámec analýzy, Shrnutí – Lotyšsko a Glosář. Více informací je k dispozici v úplné, anglické verzi na internetových stránkách ECB (<http://www.ecb.europa.eu>).

ISSN 1725-9592 (epub)

ISSN 1725-9592 (online)

EU catalogue number QB-AD-13-001-CS-E (epub)

EU catalogue number QB-AD-13-001-CS-N (online)

OBSAH

1 ÚVOD	5
2 RÁMEC ANALÝZY	
2.1 HOSPODÁŘSKÁ KONVERGENCE	7
2.2 SLUČITELNOST VNITROSTÁTNÍCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ SE SMLOUVAMI	20
3 SHRnutí – LOTYŠSKO	46
GLOSÁŘ	52

ZKRATKY

ZEMĚ

BE	Belgie	HU	Maďarsko
BG	Bulharsko	MT	Malta
CZ	Česká republika	NL	Nizozemsko
DK	Dánsko	AT	Rakousko
DE	Německo	PL	Polsko
EE	Estonsko	PT	Portugalsko
IE	Irsko	RO	Rumunsko
GR	Řecko	SI	Slovinsko
ES	Španělsko	SK	Slovensko
FR	Francie	FI	Finsko
IT	Itálie	SE	Švédsko
CY	Kypr	UK	Spojené království
LV	Lotyšsko	JP	Japonsko
LT	Litva	US	Spojené státy
LU	Lucembursko		

OSTATNÍ

BIS	Banka pro mezinárodní platby
CPI	index spotřebitelských cen
ECB	Evropská centrální banka
EER	efektivní směnný kurz
EMI	Evropský měnový institut
ERM	mechanismus směnných kurzů
ESA 95	Evropský systém účtů 1995
ESCB	Evropský systém centrálních bank
EU	Evropská unie
EUR	euro
HDP	hrubý domácí produkt
HICP	harmonizovaný index spotřebitelských cen
HMU	hospodářská a měnová unie
ILO	Mezinárodní organizace práce
MFI	měnová finanční instituce
MMF	Mezinárodní měnový fond
NCB	národní centrální banka
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
PPI	index cen výrobců

V souladu se zvyklostmi EU jsou v této zprávě členské státy EU uváděny v abecedním pořadí podle názvů zemí v jejich jazycích.

1 ÚVOD

Od 1. ledna 1999, kdy byla jednotná měna zavedena v 11 členských státech EU, ji přijalo dalších šest zemí, naposledy 1. ledna 2011 Estonsko. Zatím tedy není do hospodářské a měnové unie (HMU) plně začleněno, tj. dosud nepřijalo euro, deset členských států EU. Dva z nich, Dánsko a Spojené království, oznámily, že se třetí etapy HMU nezúčastní.

Tato konvergenční zpráva byla vypracována na základě žádosti o posouzení země podané Lotyšskem 5. března 2013. Vypracováním této zprávy splňuje ECB požadavek čl. 140 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále „Smlouva“)¹, podle něhož je povinna na žádost členského státu EU, na který se vztahuje výjimka, podat Radě Evropské unie (Radě EU) zprávu „o pokroku dosaženém členskými státy, na které se vztahuje výjimka, při plnění jejich závazků týkajících se uskutečňování hospodářské a měnové unie“. Stejným úkolem byla pověřena i Evropská komise, která připravila svou zprávu, a obě zprávy se Radě EU předkládají souběžně.

ECB v této zprávě používá stejný systém jako ve svých předchozích konvergenčních zprávách. Hodnotí, zda bylo v Lotyšsku dosaženo vysokého stupně udržitelné hospodářské konvergence, zda jsou vnitrostátní právní předpisy této země slučitelné se Smlouvou a se statutem Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky (Statut) a zda jsou plněny statutární požadavky, které jsou předpokladem pro to, aby se Latvijská banka stala nedílnou součástí Eurosystemu. Tato zpráva se nezabývá ani dalšími členskými státy, na které se vztahuje výjimka, tj. Bulharskem, Českou republikou, Litvou, Maďarskem, Polskem, Rumunskem a Švédskem, ani Dánskem a Spojeným královstvím, tj. členskými státy se zvláštním postavením, které dosud nepřijaly euro.

Hodnocení procesu hospodářské konvergence do vysoké míry závisí na kvalitě a důvěryhodnosti použitých statistických údajů. Sestavování a vykazování statistik, zejména pokud jde o statistiky z oblasti veřejných financí, nesmí podléhat politickým motivům či zásahům. Členské státy EU byly vyzvány, aby kvalitu a důvěryhodnost svých statistik pokládaly za vysoce prioritní, zajistily fungování odpovídajícího systému brzd a protivah při jejich sestavování a aby v oblasti statistiky uplatňovaly určité minimální standardy. Ty jsou zcela zásadní pro posílení nezávislosti, důvěryhodnosti a odpovědnosti

¹ Viz také vysvětlení rozdílu mezi „Smlouvou“ a „Smlouvami“ v Glosáři.

národních statistických úřadů a také pro zvýšení důvěry v kvalitu statistik veřejných financí (viz kapitola 4, oddíl 5).

Struktura této zprávy je následující. Kapitola 2 popisuje systém používaný k hodnocení hospodářské a právní konvergence. Kapitola 3 obsahuje shrnutí uvádějící hlavní výsledky hodnocení hospodářské a právní konvergence dosažené Lotyšskem. Kapitola 4 podrobněji zkoumá stav hospodářské konvergence v této zemi a uvádí přehled ukazatelů konvergence a statistickou metodiku použitou při jejich sestavování. Kapitola 5 se zabývá souladem vnitrostátních předpisů Lotyšska, a to včetně statutu národní centrální banky země, s články 130 a 131 Smlouvy a se Statutem. V češtině jsou dostupné pouze kapitoly 1 až 3 a Glosář.

2 RÁMEC ANALÝZY

2.1 HOSPODÁŘSKÁ KONVERGENCE

K hodnocení stavu hospodářské konvergence v členských státech EU, které usilují o přijetí eura, používá ECB společný rámec pro analýzu, který konzistentním způsobem aplikuje ve všech svých konvergenčních zprávách. Tento společný rámec je zaprvé založen na ustanoveních Smlouvy a jejich aplikaci ze strany ECB, pokud jde o vývoj cen, fiskálních sald, poměru dluhu k HDP, směnných kurzů a dlouhodobých úrokových sazeb, ale také dalších faktorů, které jsou relevantní pro hospodářskou integraci a konvergenci. Zadruhé je tento rámec založen na řadě dalších, ať již retrospektivních, nebo výhledových ekonomických ukazatelů, které jsou považovány za vhodné pro detailnější hodnocení stálosti konvergence. Hodnocení členského státu na základě všech těchto faktorů je důležité, aby bylo zajištěno, že jeho integrace do eurozóny proběhne bez větších problémů. Níže uvedené rámečky 1 až 5 obsahují krátké citace z jednotlivých právních ustanovení a popisují metodiku, kterou ECB používá při uplatňování těchto ustanovení.

Pro zajištění kontinuity a rovného přístupu ke všem státům vychází tato zpráva ze zásad stanovených v předchozích zprávách, které vydala ECB (a předtím EMI). Při uplatňování kritérií konvergence se tak ECB řídí zejména těmito několika hlavními zásadami. Zaprvé, interpretace a uplatňování jednotlivých kritérií jsou velice striktní. Důvodem této zásady je skutečnost, že hlavním účelem kritérií konvergence je zajistit, aby se členy eurozóny mohly stát pouze ty členské státy, jejichž hospodářská situace umožňuje udržování cenové stability a soudržnosti eurozóny. Zadruhé, kritéria konvergence tvoří koherentní a integrovaný celek a musí být všechna splněna. Smlouva přikládá všem kritériím stejný význam a nestanoví pro ně žádnou hierarchii. Zatřetí, kritéria konvergence musí být splněna na základě skutečných údajů. Začtvrté, uplatňování kritérií konvergence by mělo být konzistentní, transparentní a srozumitelné. Významným faktorem při hodnocení plnění kritérií konvergence je také udržitelnost, neboť konvergence musí být dosahováno trvale, nikoliv pouze v určitém časovém okamžiku. První desetiletí hospodářské a měnové unie ukázalo, že slabé základní ukazatele, nadměrně uvolněná makroekonomická orientace na úrovni jednotlivých zemí a příliš optimistická očekávání týkající se konvergence reálných příjmů představují rizika nejen pro příslušné země, ale také pro hladké fungování eurozóny jako celku. Významné a přetrvávající makroekonomické nerovnováhy,

například ve formě trvajících ztrát konkurenceschopnosti nebo nárůstu zadluženosti a nafukování bublin na trhu s bydlením, které se v posledním desetiletí vytvářely v mnoha členských státech EU včetně zemí eurozóny, jsou jedním z hlavních důvodů nynější hospodářské a finanční krize. Vznik nerovnováh v minulosti zdůrazňuje skutečnost, že dočasné plnění číselných kritérií konvergence není samo o sobě zárukou bezproblémového členství v eurozóně. Země vstupující do eurozóny by tedy měly ukázat, že jejich konvergence je udržitelná a že jsou schopny dostát trvalým závazkům, které přijetí eura představuje. Tento požadavek je v zájmu těchto zemí i v zájmu eurozóny jako celku. Hodnocení jednotlivých států proto posuzují udržitelnost konvergence.

Z tohoto důvodu je hospodářský vývoj ve sledovaných zemích hodnocen z historické perspektivy a posuzuje se v zásadě za období posledních deseti let. Díky tomu lze lépe určit, do jaké míry jsou současné úspěchy výsledkem skutečných strukturálních změn, což by zase mělo umožnit lepší posouzení udržitelnosti hospodářské konvergence.

Kromě hodnocení minulého vývoje se však v přiměřeném rozsahu posuzují také předpoklady ohledně budoucího vývoje. V této souvislosti je zvláštní pozornost věnována skutečnosti, že udržitelnost příznivého ekonomického vývoje je značně závislá na vhodných a dlouhodobých reakcích hospodářské politiky na stávající i budoucí problémy a úkoly. Pro udržitelný růst produktu ve střednědobém až dlouhodobém horizontu jsou důležité také silná správa ekonomických záležitostí a zdravé instituce. Celkově se zdůrazňuje, že zajištění udržitelnosti hospodářské konvergence závisí jak na dosažení silné výchozí pozice, tak na existenci zdravých institucí a na realizaci vhodných politik po zavedení eura.

Uzávěrka statistických údajů pro tuto konvergenční zprávu proběhla 16. května 2013. Statistické údaje použité při uplatňování kritérií konvergence poskytla Evropská komise (viz oddíl 5 kapitoly 4 a tabulky a grafy). V případě směnných kurzů a dlouhodobých úrokových sazeb byly tyto údaje získány ve spolupráci s ECB. Údaje o konvergenci cen a dlouhodobých úrokových sazeb jsou uváděny za období do dubna 2013, což je poslední měsíc, za který byly k dispozici údaje o harmonizovaných indexech spotřebitelských cen (HICP). V případě měsíčních údajů o směnných kurzech končí období použité pro hodnocení v této zprávě v dubnu 2013. Údaje o fiskálních pozicích zahrnují období do roku 2012. Je také přihlíženo k prognózám z různých zdrojů společně s nejnovějším konvergenčním programem hodnoceného členského státu a k dalším informacím, které

jsou důležité pro posuzování udržitelnosti konvergence v budoucnu. Prognóza Evropské komise z jara 2013 a zpráva mechanismu varování pro rok 2013, které jsou v této zprávě zohledněny, byly zveřejněny 3. května 2013 a 28. listopadu 2012. Tuto konvergenční zprávu schválila Generální rada ECB 3. května 2013.

Pokud jde o cenový vývoj, příslušná právní ustanovení a jejich uplatňování ze strany ECB popisuje rámeček 1.

Rámeček 1

CENOVÝ VÝVOJ

1 Ustanovení Smlouvy

Čl. 140 odst. 1 první odrážka Smlouvy vyžaduje, aby konvergenční zpráva posoudila, zda bylo dosaženo vysokého stupně udržitelné konvergence, na základě toho, jak jednotlivé členské státy splnily následující kritérium:

„dosažení vysokého stupně cenové stability patrné z míry inflace, která se blíží míře inflace nejvýše tří členských států, jež dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků“.

Článek 1 Protokolu č. 13 o kritériích konvergence, na který se odkazuje v článku 140 Smlouvy, stanoví, že:

„kritérium cenové stability, jak je uvedeno v čl. 140 odst. 1 první odrážce Smlouvy o fungování Evropské unie, znamená, že členský stát vykazuje dlouhodobě udržitelnou cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace měřenou v průběhu jednoho roku před provedeným šetřením, jež nepřekračuje o více než 1,5 procentního bodu míru inflace nejvýše tří členských států, které v oblasti cenové stability dosáhly nejlepších výsledků. Inflace se měří pomocí indexu spotřebitelských cen na srovnatelném základě s přihlédnutím k rozdílnému vymezení pojmů v jednotlivých členských státech.“

2 Uplatňování ustanovení Smlouvy

V rámci této zprávy uplatňuje ECB ustanovení Smlouvy následovně:

Zprvé, pokud jde o „průměrnou míru inflace měřenou v průběhu jednoho roku před provedeným šetřením“, vypočítala se míra inflace na základě změny posledního dostupného dvanáctiměsíčního průměru HICP oproti předchozímu dvanáctiměsíčnímu průměru. Referenční období používané v této zprávě pro míru inflace je tedy květen 2012 až duben 2013.

Zadruhé, vymezení „nejvýše tří členských států, které v oblasti cenové stability dosáhly nejlepších výsledků“, jež se používá ke stanovení referenční hodnoty, bylo aplikováno za použití neváženého aritmetického průměru měř inflace následujících tří členských států: Švédska (0,8 %), Lotyšska (1,3 %) a Irska (1,6 %). Výsledkem je průměrná míra inflace ve výši 1,2 % a po přičtení 1,5 procentního bodu se referenční hodnota rovná 2,7 %.

Z výpočtu referenční hodnoty byla vyřazena míra inflace v Řecku. Výsledkem cenového vývoje v této zemi během referenčního období byla průměrná dvanáctiměsíční míra inflace ve výši 0,4 % v dubnu 2013. Řecko bylo pro účely výpočtu referenční hodnoty považováno za „mimořádnou hodnotu“ ze dvou hlavních důvodů: (i) jeho míra inflace byla v referenčním období výrazně nižší než u ostatních členských států a (ii) tento vývoj byl ovlivněn mimořádnými faktory, konkrétně skutečností, že řecká ekonomika prochází již několik let značnou recesí, v jejímž důsledku cenový vývoj tlumí mimořádně výrazná záporná mezera výstupu.

Je třeba poznamenat, že na pojem „mimořádná hodnota“ se odkazovalo v dřívějších konvergenčních zprávách ECB (viz např. zprávy z let 2010 a 2012) i v konvergenčních zprávách EMI. V souladu s těmito zprávami je vývoj v členském státě považován za mimořádnou hodnotu při splnění dvou podmínek: zaprvé je průměrná dvanáctiměsíční míra inflace výrazně nižší než srovnatelné míry inflace v ostatních členských státech a zadruhé je cenový vývoj v dané zemi významně ovlivněn mimořádnými faktory. Identifikace mimořádných hodnot neznamena mechanický postup. Tento přístup byl zaveden proto, aby mohla být vhodně řešena případná významná zkrselení vývoje inflace v jednotlivých zemích.

Inflace se měří pomocí HICP, který byl zaveden pro účely hodnocení konvergence v oblasti cenové stability na srovnatelném základě (viz oddíl 5 kapitoly 4). Průměrná míra inflace v eurozóně je pro informaci uvedena ve statistické části této zprávy.

Pro podrobnější hodnocení udržitelnosti cenového vývoje v hodnocené zemi je průměrná inflace měřená pomocí HICP během dvanáctiměsíčního referenčního období od května 2012 do dubna 2013 posuzována s ohledem na hospodářské výsledky sledovaných členských států v oblasti cenové stability za posledních deset let. V této souvislosti je pozornost věnována přístupu měnové politiky, a zejména otázce, zda se měnové orgány soustředily v první řadě na dosažení a udržení cenové stability, a zároveň se posuzuje, nakolik k dosažení tohoto cíle přispěly další oblasti hospodářské politiky. Zvažovány jsou také vlivy makroekonomického prostředí na dosažení cenové stability. Cenový vývoj se posuzuje s ohledem na podmínky nabídky a poptávky. Přitom se mimo jiné zkoumají faktory ovlivňující jednotkové mzdové náklady a dovozní ceny. V neposlední řadě se přihlíží také k vývoji dalších relevantních cenových indexů (např. HICP bez započtení cen nezpracovaných potravin a energií, HICP při konstantních daňových sazbách, národního indexu spotřebitelských cen, deflátoru soukromé spotřeby, deflátoru HDP a cen výrobců). Pro posouzení předpokladů o budoucím vývoji je uveden pohled na vývoj inflace v následujících letech včetně prognóz významných mezinárodních organizací a účastníků trhu. Zkoumají se také institucionální a strukturální faktory relevantní pro udržení prostředí napomáhajícího cenové stabilitě po zavedení eura.

Pokud jde o fiskální vývoj, příslušná právní ustanovení a jejich uplatňování ze strany ECB spolu s procedurálními aspekty popisuje rámeček 2.

Rámeček 2

FISKÁLNÍ VÝVOJ

1 Smlouva a další právní ustanovení

Čl. 140 odst. 1 druhá odrážka Smlouvy vyžaduje, aby konvergenční zpráva posoudila, zda bylo dosaženo vysokého stupně udržitelné konvergence, na základě toho, jak jednotlivé členské státy splnily následující kritérium:

„dlouhodobě udržitelný stav veřejných financí patrný ze stavů veřejných rozpočtů nevykazujících nadměrný schodek ve smyslu čl. 126 odst. 6“.

Článek 2 Protokolu č. 13 o kritériích konvergence, na který se odkazuje v článku 140 Smlouvy, stanoví, že:

„kritérium stavu veřejných financí, jak je uvedeno v čl. 140 odst. 1 druhé odrážce uvedené smlouvy, znamená, že v době šetření se na členský stát nevztahuje rozhodnutí Rady podle čl. 126 odst. 6 uvedené smlouvy o existenci nadměrného schodku“.

Článek 126 stanoví postup při nadměrném schodku. Podle článku 126 odst. 2 a 3 Smlouvy vypracuje Evropská komise zprávu, pokud členský stát EU nesplňuje požadavky dodržování rozpočtové kázně, a to zejména pokud:

(a) poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k hrubému domácímu produktu překročí referenční hodnotu (stanovenou v Protokolu o postupu při nadměrném schodku jako 3 % HDP), ledaže by:

- buď poměr podstatně a nepřetržitě klesal a dosáhl úrovně, která se blíží referenční hodnotě,

- nebo by překročení referenční hodnoty bylo pouze výjimečné a dočasné a zároveň poměr zůstal blízko k referenční hodnotě.

(b) poměr veřejného dluhu k hrubému domácímu produktu překročí referenční hodnotu (stanovenou v Protokolu o postupu při nadměrném schodku jako 60 % HDP), ledaže se poměr dostatečně snižuje a blíží se uspokojivým tempem k doporučené hodnotě.

Zpráva, kterou zpracovává Komise, musí navíc přihlédnout k tomu, zda schodek veřejných financí překračuje veřejné investiční výdaje, jakož i ke všem dalším rozhodujícím faktorům včetně střednědobé hospodářské a rozpočtové pozice členského státu. Komise může také vypracovat zprávu, je-li i přes plnění kritérií toho názoru, že v některém členském státě existuje riziko nadměrného schodku. Ke zprávě Komise vydá stanovisko Hospodářský a finanční výbor. Nakonec Rada podle čl. 126 odst. 6 na doporučení Komise a po zvážení připomínek, které dotyčný členský stát případně učiní, kvalifikovanou většinou a bez účasti dotyčného členského státu po celkovém zhodnocení rozhodne, zda v dotyčném členském státě existuje nadměrný schodek.

Ustanovení článku 126 Smlouvy jsou dále upřesněna nařízením Rady (ES) č. 1467/97 ve znění nařízení Rady (EU) č. 1177/2011¹, které mimo jiné:

- potvrzuje rovnocenné postavení kritéria dluhu a kritéria schodku tím, že kritérium dluhu uvádí do praxe, ale umožňuje tříleté přechodné období. Čl. 2 odst. 1a nařízení stanoví, že pokud poměr veřejného dluhu k HDP překročí referenční hodnotu, je třeba jej považovat za dostatečně se snižující a uspokojivým tempem se blíží k referenční hodnotě, jestliže se rozdíl vzhledem k referenční hodnotě snižoval za předchozí tři roky průměrným tempem jedné dvacetiny za rok, což je doporučená hodnota, přičemž se vychází ze změn za poslední tři roky, za něž jsou údaje k dispozici. Požadavek týkající se kritéria dluhu se rovněž považuje za splněný, pokud rozpočtové předpovědi Komise naznačují, že k požadovanému snížení rozdílu dojde během určeného tříletého období. Při uplatňování doporučené hodnoty pro úpravu dluhového poměru by se mělo zohlednit působení cyklu na tempo snižování dluhového poměru.
- uvádí relevantní faktory, které Komise vezme v úvahu při vypracování zprávy podle čl. 126 odst. 3 Smlouvy. Především však specifikuje řadu faktorů považovaných za relevantní pro posouzení vývoje střednědobých hospodářských, rozpočtových a dluhových pozic (viz čl. 2 odst. 3 nařízení a níže uvedené podrobnosti o navazující analýze ECB).

Mezivládní Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii, která vychází z ustanovení rozšířeného Paktu stability a růstu, byla 2. března 2012 podepsána 25 členskými státy EU (všemi členskými státy EU kromě Spojeného království a České republiky) a vstoupila v platnost 1. ledna 2013. Hlava III této smlouvy (rozpočtový pakt) stanoví mimo jiné závazné fiskální pravidlo, jehož cílem je zajistit vyrovnané nebo přebytkové veřejné rozpočty. Toto pravidlo se považuje za dodržené, pokud roční strukturální saldo veřejných financí odpovídá střednědobému cíli pro danou zemi a strukturální schodek nepřekračuje 0,5 % HDP. Je-li poměr veřejného dluhu k HDP výrazně nižší než 60 % a jsou-li rizika z hlediska dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí nízká, může střednědobý cíl odpovídat strukturálnímu schodku ve výši maximálně 1,0 % HDP. Uvedená smlouva rovněž obsahuje pravidlo pro snižování dluhu uvedené v nařízení Rady (EU) č. 1177/2011, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 1467/97², čímž se toto pravidlo pro signatářské členské státy EU povyšuje na úroveň primárního práva. Signatářské členské státy jsou povinny zavést do svých ústav – či obdobných zákonů vyšší úrovně než každoroční zákon o rozpočtu – stanovená fiskální pravidla doplněná o automatický korekční mechanismus pro případ odchylky od fiskálního cíle.

Pokud jde o Smlouvu o zřízení Evropského mechanismu stability („Smlouva o ESM“), 7. bod odůvodnění stanoví, že v důsledku přistoupení k eurozóně by se členský stát EU

¹ Nařízení Rady (ES) č. 1467/97 ze dne 7. července 1997 o urychlení a vyjasnění postupu při nadměrném schodku (Úř. věst. L 209, 2.8.1997, s. 6), naposledy pozměněné nařízením Rady (EU) č. 1177/2011 ze dne 8. listopadu 2011 (Úř. věst. L 306, 23.11.2011, s. 33). Byla zveřejněna také konsolidovaná verze:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1997R1467:20111213:CS:PDF>

² Tato smlouva platí také pro členské státy, na které se vztahuje výjimka a které tuto smlouvu ratifikovaly, a to ode dne účinnosti rozhodnutí o zrušení této výjimky nebo od dřívějšího data, jestliže daný členský stát oznámí svůj úmysl řídit se od tohoto dřívějšího data všemi nebo některými ustanoveními této smlouvy.

měl stát členem ESM s plnými právy a povinnostmi. Článek 44 stanoví postup pro podání žádosti a vstup do ESM.³

2 Uplatňování ustanovení Smlouvy

Pro zhodnocení stavu konvergence vydává ECB své stanovisko k fiskálnímu vývoji. Pokud jde o udržitelnost konvergence, ECB hodnotí klíčové ukazatele fiskálního vývoje v letech 2003 až 2012 a výhled a problémy veřejných financí a zaměřuje se na vztah mezi vývojem schodku a dluhu. ECB analyzuje účinnost rozpočtových rámců členských států s odkazem na čl. 2 odst. 3 písm. b) nařízení Rady (ES) č. 1467/97, naposledy pozměněného nařízením Rady (EU) č. 1177/2011, a směrnicí Rady 2011/85/EU⁴. Tato zpráva rovněž hodnotí pokrok dosažený v plnění střednědobého rozpočtového cíle podle pravidla pro snižování výdajů uvedeného v čl. 9 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 1466/97, naposledy pozměněného nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1175/2011⁵. Cílem tohoto pravidla je zajistit řádné financování zvýšení výdajů. Členské státy EU, které ještě nedosáhly svého střednědobého rozpočtového cíle, by podle tohoto pravidla měly mimo jiné zajistit, že meziroční růst příslušných primárních výdajů nepřekročí hodnotu střednědobého tempa růstu potenciálního HDP, ledaže by výsledný rozdíl byl kompenzován diskrečními opatřeními na straně příjmů.

V souvislosti s článkem 126 nemá ECB na rozdíl od Komise žádnou formální úlohu v postupu při nadměrném schodku. Ve zprávě ECB se pouze uvádí, zda daná země právě podléhá postupu při nadměrném schodku.

Pokud jde o ustanovení Smlouvy vyžadující posouzení, zda se v případě veřejného dluhu převyšujícího 60 % HDP tento poměr „dostatečně snižuje a blíží se uspokojivým tempem k referenční hodnotě“, zkoumá ECB trendy dřívějšího a budoucího vývoje poměru dluhu k HDP. V případě členských států, v nichž poměr dluhu k HDP překračuje referenční hodnotu, ECB pro ilustraci uvádí analýzu udržitelnosti dluhu, mimo jiné s odkazem na uvedené doporučené tempo snižování dluhu stanovené v čl. 2 odst. 1a nařízení Rady (ES) č. 1467/97, naposledy pozměněného nařízením Rady (EU) č. 1177/2011.

Hodnocení fiskálního vývoje vychází z údajů získaných z národních účtů sestavených v souladu s ESA 95 (viz oddíl 5 kapitoly 4). Většina údajů uvedených v této zprávě byla poskytnuta Komisí v dubnu 2013 a zahrnuje vládní finanční pozice za období 2003 až 2012 a dále prognózy Komise pro rok 2013.

³ Nařízení Rady (EU) č. 1177/2011 ze dne 8. listopadu 2011, kterým se mění nařízení (ES) č. 1467/97 o urychlení a vyjasnění postupu při nadměrném schodku (Úř. věst. L 306, 23.11.2011, s. 33).

⁴ Ve stanovisku CON/2012/73 ECB uvedla, že „článek 44 Smlouvy o ESM stanoví, že k této smlouvě se mohou připojit i jiné členské státy EU na základě žádosti o členství. Těmito „jinými“ členskými státy se rozumí ty, které v době podpisu Smlouvy o ESM dosud nepřijaly euro. Článek 44 Smlouvy o ESM dále stanoví, že členský stát podá žádost o členství v ESM po přijetí rozhodnutí Rady Evropské unie o zrušení výjimky ze zavedení eura v souladu s čl. 140 odst. 2 Smlouvy. Článek 44 Smlouvy o ESM také stanoví, že po schválení žádosti o členství Radou guvernérů ESM nový člen vstoupí do mechanismu po složení vstupních nástrojů u depozitáře“. Stanoviska ECB jsou k dispozici na internetových stránkách ECB (www.ecb.europa.eu).

⁵ Směrnice Rady 2011/85/EU ze dne 8. listopadu 2011 o požadavcích na rozpočtové rámce členských států (Úř. věst. L 306, 23.11.2011, s. 41).

Pokud jde o udržitelnost veřejných financí, výsledek v referenčním roce 2012 je posuzován podle výsledků hospodaření hodnocené země za posledních deset let. Nejprve se zjišťuje vývoj poměru schodku k HDP. Je třeba mít na zřeteli, že změna tohoto poměru za určitý rok je v případě každé země zpravidla ovlivňována nejrůznějšími faktory. Tyto faktory se často dělí na „cyklické vlivy“, které odráží reakci schodků na změny v hospodářském cyklu, a na „necyklické vlivy“, které se často považují za odraz strukturálních nebo trvalých změn ve fiskální politice. Nelze však očekávat, že tyto necyklické vlivy, tak jak jsou kvantifikovány v této zprávě, budou zcela odrážet strukturální změny fiskálních pozic, neboť obsahují krátkodobé dopady na saldo rozpočtu vyplývající z vlivu opatření hospodářské politiky i zvláštních faktorů. Hodnocení toho, jak se strukturální rozpočtové pozice změnily během krize, je zvláště obtížné vzhledem k nejistotě ohledně úrovně a dynamiky růstu potenciálního produktu. Co se týče ostatních fiskálních ukazatelů, podrobně jsou analyzovány také trendy vládních výdajů a příjmů v minulosti.

Dále se analyzuje vývoj poměru veřejného dluhu k HDP v tomto období včetně faktorů, které jej ovlivňují, konkrétně rozdílů mezi růstem nominálního HDP a úrokovými sazbami, primárního salda a úpravy vztahu mezi schodkem a dluhem. Z tohoto pohledu lze získat další informace o tom, do jaké míry vývoj dluhu ovlivnilo makroekonomické prostředí, zejména kombinace růstu a úrokových sazeb. Více informací je možné získat také o podílu fiskální konsolidace na tomto vývoji, který měl dopad na primární saldo, a o roli zvláštních faktorů ve vztahu schodku a dluhu. Je zvažována také struktura veřejného dluhu, přičemž hlavní důraz se klade na podíly krátkodobého dluhu a dluhu v cizí měně a na jejich vývoj. Porovnáním těchto podílů se současnou mírou dluhu se zdůrazní citlivost fiskálního salda na změny směnných kurzů a úrokových sazeb.

Při hodnocení předpokladů o budoucím vývoji se vychází z národních plánů rozpočtu a aktuálních prognóz Evropské komise pro rok 2013 a přihlíží se ke střednědobé fiskální strategii, která je zachycena v konvergenčním programu. Toto hodnocení zahrnuje posouzení předpokladů dosažení střednědobého rozpočtového cíle země, jak jej stanoví Pakt stability a růstu, jakož i výhled poměru dluhu k HDP na základě současné fiskální politiky. Důraz se také klade na dlouhodobá rizika týkající se udržitelnosti rozpočtových pozic a obecné směry konsolidace, zejména co se týče problematiky nefondových veřejných penzijních systémů v souvislosti s demografickými změnami a podmíněných závazků vládních institucí, vzniklých především během finanční a hospodářské krize.

V souladu se zavedenou praxí zahrnuje výše popsaná analýza také většinu příslušných faktorů stanovených v čl. 2 odst. 3 nařízení Rady (ES) č. 1467/97, naposledy pozměněném nařízením Rady (EU) č. 1177/2011, jak je uvedeno v rámečku 2.

Pokud jde o vývoj směnného kurzu, příslušná právní ustanovení a jejich uplatňování ze strany ECB popisuje rámeček 3.

Rámeček 3

VÝVOJ SMĚNNÝCH KURZŮ

1 Ustanovení Smlouvy

Čl. 140 odst. 1 třetí odrážka Smlouvy vyžaduje, aby konvergenční zpráva posoudila, zda bylo dosaženo vysokého stupně udržitelné konvergence, na základě toho, jak jednotlivé členské státy splnily následující kritérium:

„dodržování normálního flukтуаčního rozpětí stanoveného mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému po dobu alespoň dvou let, aniž by došlo k devalvaci vůči euru“.

Článek 3 Protokolu č. 13 o kritériích konvergence, na který se odkazuje v článku 140 Smlouvy, stanoví, že:

„kritérium účasti v mechanismu směnných kurzů Evropského měnového systému, jak je uvedeno v čl. 140 odst. 1 třetí odrážce uvedené smlouvy, znamená, že členský stát alespoň po dobu posledních dvou let před šetřením dodržoval flukтуаční rozpětí stanovené mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému, aniž by byl směnný kurz vystaven silným tlakům. Zejména pak nesměl členský stát v tomto období z vlastního podnětu devalvovat dvoustranný střední kurz své měny vůči euru.“

2 Uplatňování ustanovení Smlouvy

Pokud jde o stabilitu směnného kurzu, ECB zjišťuje, zda byl daný stát členem mechanismu směnných kurzů ERM II (který od ledna 1999 nahradil mechanismus ERM) po dobu alespoň dvou let před hodnocením konvergence, aniž by byl během této doby směnný kurz vystaven silným tlakům, zejména aniž by došlo k devalvaci vůči euru. V případě kratší účasti v mechanismu směnných kurzů se popisuje vývoj směnného kurzu během dvouletého referenčního období.

Hodnocení stability směnného kurzu vůči euru se zaměřuje na to, zda se směnný kurz pohyboval blízko centrální parity v ERM II, zároveň však bere v úvahu faktory, které mohly vést k jeho apreciaci. To odpovídá přístupu používanému v minulosti. V tomto ohledu není širší flukтуаčního pásma v rámci ERM II jednoznačným ukazatelem pro hodnocení kritéria stability kurzu.

Navíc se k posouzení, zda kurz nebyl vystaven „silným tlakům“, obecně používá: i) posouzení stupně odchylky směnných kurzů od středního kurzu v ERM II vůči euru, ii) ukazatelů, jako jsou kurzová volatilita vůči euru a její trend a také diferenciály krátkodobých úrokových sazeb vůči euru a jejich vývoj, iii) posuzování úlohy devizových intervencí a iv) zohlednění úlohy programů mezinárodní finanční pomoci při stabilizaci měny.

V této zprávě se vychází z referenčního období od 17. května 2011 do 16. května 2013. Všechny dvoustranné směnné kurzy jsou oficiální referenční kurzy ECB (viz oddíl 5 kapitoly 4).

Vedle účasti v ERM II a vývoje nominálních směnných kurzů vůči euru během referenčního období se také v krátkosti posuzují ukazatele svědčící o udržitelnosti stávající úrovně kurzu. Udržitelnost se posuzuje podle vývoje reálných dvoustranných a efektivních kurzů, podílu na exportních trzích a také běžného, kapitálového a finančního účtu platební bilance. Hodnotí se také vývoj hrubého zahraničního dluhu a čisté investiční pozice země vůči zahraničí za delší období. V části věnované vývoji směnných kurzů je také posuzována míra integrace země s eurozónou, a to jak integrace zahraničního obchodu (vývoz a dovoz), tak finanční integrace. Část věnovaná vývoji směnného kurzu dále v relevantních případech uvádí, zda hodnocená země obdržela od centrální banky pomoc v oblasti likvidity nebo podpory platební bilance, ať již na dvoustranném, nebo mnohostranném základě se zapojením MMF nebo EU. Je zde zahrnuta skutečně poskytnutá i preventivní pomoc včetně přístupu k preventivnímu financování např. v podobě flexibilní úvěrové linky MMF.

Pokud jde o vývoj dlouhodobých úrokových sazeb, příslušná právní ustanovení a jejich uplatňování ze strany ECB popisuje rámeček 4.

Rámeček 4

VÝVOJ DLOUHODOBÝCH ÚROKOVÝCH SAZEB

1 Ustanovení Smlouvy

Čl. 140 odst. 1 čtvrtá odrážka Smlouvy vyžaduje, aby konvergenční zpráva posoudila, zda bylo dosaženo vysokého stupně udržitelné konvergence, na základě toho, jak jednotlivé členské státy splnily následující kritérium:

„stálost konvergence dosažené členským státem, na který se vztahuje výjimka, a jeho účasti v mechanismu směnných kurzů, která se odráží v úrovních dlouhodobých úrokových sazeb“.

Článek 4 Protokolu č. 13 o kritériích konvergence, na který se odkazuje v článku 140 Smlouvy, stanoví, že:

„Kritérium konvergence úrokových sazeb, jak je uvedeno v čl. 140 odst. 1 čtvrté odrážce uvedené smlouvy, znamená, že v průběhu jednoho roku před šetřením průměrná dlouhodobá nominální úroková sazba členského státu nepřekračovala o více než dva procentní body úrokovou sazbu nejvýše tří členských států, které dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků. Úrokové sazby se zjišťují na základě dlouhodobých státních dluhopisů nebo srovnatelných cenných papírů, s přihlédnutím k rozdílnému vymezení pojmů v jednotlivých členských státech“.

2 Uplatňování ustanovení Smlouvy

V rámci této zprávy uplatňuje ECB ustanovení Smlouvy následovně:

Zaprvé, pokud jde o „průměrnou dlouhodobou nominální sazbu“ sledovanou „v průběhu jednoho roku před šetřením“, byla dlouhodobá úroková sazba vypočtena jako aritmetický průměr za posledních dvanáct měsíců, za které byly k dispozici údaje o HICP. V této zprávě se vychází z referenčního období od května 2012 do dubna 2013.

Zadruhé, vymezení „nejvýše tří členských států, které dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků“, jež se používá k definici referenční hodnoty, bylo uplatněno tak, že byl použit nevážený aritmetický průměr dlouhodobých úrokových sazeb ve stejných třech členských státech, které byly použity pro výpočet referenční hodnoty pro kritérium cenové stability (viz rámeček 1). Dlouhodobé úrokové sazby těchto tří zemí byly v referenčním období následující: 1,6 % (Švédsko), 3,8 % (Lotyšsko) a 5,1 % (Irsko)⁶. Průměrná úroková sazba byla tedy stanovena ve výši 3,5 %. Přičtením dvou procentních bodů byla následně získána referenční hodnota, která činí 5,5 %.

Úrokové sazby byly měřeny za použití dostupných harmonizovaných úrokových sazeb, tedy ukazatele, který byl vytvořen pro účely hodnocení konvergence (viz oddíl 5 kapitoly 4).

Jak již bylo zmíněno výše, Smlouva výslovně odkazuje na „stálost konvergence“, kterou má odrážet úroveň dlouhodobých úrokových sazeb. Vývoj v referenčním období od května 2012 do dubna 2013 je proto porovnáván s vývojem dlouhodobých úrokových sazeb za posledních deset let (nebo za období, za které jsou údaje dostupné) a zkoumají se také hlavní faktory způsobující rozdíly oproti průměrným dlouhodobým úrokovým sazbám v eurozóně. Průměrná dlouhodobá úroková sazba v eurozóně během referenčního období částečně odrážela vysoké rizikové prémie několika zemí eurozóny. Proto se pro srovnání používá také dlouhodobý výnos státních dluhopisů s ratingem AAA v eurozóně

⁶ Nařízení Rady (ES) č. 1466/97 ze dne 7. července 1997 o posílení dohledu nad stavy rozpočtů a nad hospodářskými politikami a o posílení koordinace hospodářských politik (Úř. věst. L 209, 2.8.1997, s. 1), naposledy pozměněné nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1175/2011 ze dne 16. listopadu 2011 (Úř. věst. L 306, 23.11.2011, s. 12). Byla zveřejněna také konsolidovaná verze:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1997R1466:20111213:CS:PDF>

(tj. dlouhodobý výnos podle výnosové křivky zemí eurozóny s ratingem AAA). Pro účely této analýzy poskytuje zpráva také informace o velikosti a stupni rozvoje finančního trhu. Tyto informace vycházejí ze tří ukazatelů (nesplacených dluhových cenných papírů emitovaných podniky, kapitalizace akciového trhu a úvěrů domácích bank soukromému sektoru), které se společně používají k měření velikosti kapitálového trhu.

V neposlední řadě čl. 140 odst. 1 Smlouvy vyžaduje, aby tato zpráva také přihlédla k několika dalším relevantním faktorům (viz rámeček 5). Dne 13. prosince 2011 vstoupil v platnost zdokonalený rámec správy ekonomických záležitostí podle čl. 121 odst. 6 Smlouvy k zajištění užší koordinace hospodářských politik a trvalé konvergence hospodářské výkonnosti členských států EU. Rámeček 5 obsahuje krátké citace z jednotlivých právních ustanovení a způsob, jímž jsou výše uvedené další faktory zohledněny v hodnocení konvergence, které provádí ECB.

Rámeček 5

DALŠÍ RELEVANTNÍ FAKTORY

1 Smlouva a další právní ustanovení

Čl. 140 odst. 1 Smlouvy stanoví, že: „zprávy Komise a Evropské centrální banky také přihlédnou k výsledkům integrace trhů, situaci a vývoji běžného účtu platební bilance a posouzení vývoje nákladů na jednotku pracovní síly a jiných cenových indexů.“

V této souvislosti ECB bere v úvahu legislativní balíček správy ekonomických záležitostí EU, který vstoupil v platnost 13. prosince 2011. Na základě ustanovení Smlouvy podle čl. 121 odst. 6 Evropský parlament a Rada EU přijaly podrobná pravidla pro postup při mnohostranném dohledu uvedený v čl. 121 odst. 3 a čl. 121 odst. 4 Smlouvy. Tato pravidla byla přijata „k zajištění užší koordinace hospodářských politik a trvalé konvergence hospodářské výkonnosti členských států“ (čl. 121 odst. 3) poté, co se bylo „třeba poučit ze zkušeností získaných v prvním desetiletí fungování hospodářské a měnové unie a zejména dosáhnout zdokonalené správy ekonomických záležitostí v Unii založené na větší odpovědnosti členských států.“⁷ Nová legislativa zahrnuje zdokonalený rámec dohledu (tzv. postup při makroekonomické nerovnováze) zaměřený na prevenci nadměrné makroekonomické nerovnováhy a pomoc divergujícím členským státům EU s tvorbou plánů nápravných opatření dříve, než jejich divergence nabude trvalejšího rázu. Postup při makroekonomické nerovnováze, který má preventivní i nápravnou část, se

⁷ V konvergenční zprávě z roku 2012 bylo Irsko vyřazeno z výpočtu referenční hodnoty pro kritérium dlouhodobých úrokových sazeb, neboť v té době na trzích vykazovalo vysokou rizikovou prémie v důsledku jiných faktorů než inflace. V této zprávě je Irsko do výpočtu zahrnuto, protože (i) výnosy irských státních dluhopisů a irská riziková prémie výrazně klesly ve srovnání s průměrem eurozóny (to je patrné ze skutečnosti, že průměrná dlouhodobá úroková sazba pro Irsko byla v současném referenčním období 5,1 % oproti průměru eurozóny 3,6 %, zatímco odpovídající hodnoty v konvergenční zprávě z roku 2012 činily 9,1 % a 4,4 %), a (ii) došlo ke zlepšení likvidity na trhu irských státních dluhopisů.

použije na všechny členské státy EU kromě těch, na které se vztahuje program mezinárodní finanční pomoci a u nichž již probíhá pečlivá kontrola společně s plněním podmínek. Součástí postupu při makroekonomické nerovnováze je mechanismus varování pro včasné zjištění nerovnováhy, který vychází z transparentního srovnávacího přehledu ukazatelů pro všechny členské státy EU s prahovými hodnotami pro varování v kombinaci s ekonomickým hodnocením. Toto hodnocení by mělo vzít v úvahu mimo jiné nominální a reálnou konvergenci v rámci eurozóny a mimo ni.⁸ Při posuzování makroekonomické nerovnováhy by měl tento proces zohlednit její závažnost a případné negativní hospodářské a finanční dopady, které prohlubují zranitelnost hospodářství EU a ohrožují bezproblémové fungování HMU.⁹

2 Uplatňování ustanovení Smlouvy

V souladu se zavedenou praxí jsou další faktory uvedené v čl. 140 odst. 1 Smlouvy posouzeny v kapitole 4 pod hlavičkou jednotlivých kritérií popsanych v rámečcích 1 až 4. Pokud jde o náležitosti postupu při makroekonomické nerovnováze, byla již většina makroekonomických ukazatelů v minulosti v této zprávě uvedena (některé s odlišnými statistickými definicemi) jako součást širokého spektra dalších retrospektivních nebo výhledových ekonomických ukazatelů, které jsou považovány za vhodné pro detailní hodnocení stálosti konvergence, jak vyžaduje článek 140 Smlouvy. Pro úplnost se v kapitole 4 uvádějí ukazatele srovnávacího přehledu (včetně srovnání s prahovými hodnotami pro varování) pro zemi posuzovanou v této zprávě, čímž jsou poskytnuty všechny dostupné informace týkající se zjišťování makroekonomické nerovnováhy, která může bránit dosažení vysokého stupně udržitelné konvergence podle čl. 140 odst. 1 Smlouvy. Zejména členské státy EU, na které se vztahuje výjimka a rovněž postup při nadměrné nerovnováze, mohou být sotva považovány za země, které dosáhly vysokého stupně udržitelné konvergence, jak stanoví čl. 140 odst. 1 Smlouvy.

⁸ Viz nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1176/2011 ze dne 16. listopadu 2011 o prevenci a nápravě makroekonomické nerovnováhy, 2. bod odůvodnění.

⁹ Viz nařízení (EU) č. 1176/2011, čl. 4 odst. 4.

2.2 SLUČITELNOST VNITROSTÁTNÍCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ SE SMLOUVAMI

2.2.1 ÚVOD

Čl. 140 odst. 1 Smlouvy ukládá ECB (a Evropské komisi) povinnost nejméně jednou za dva roky, nebo na žádost členského státu, na který se vztahuje výjimka, podat Radě zprávu o pokroku dosaženém členskými státy, na které se vztahuje výjimka, při plnění jejich závazků týkajících se uskutečňování hospodářské a měnové unie. Tato zpráva, v tomto případě na žádost Lotyšska, které je členským státem, na který se vztahuje výjimka, musí zahrnovat hodnocení slučitelnosti vnitrostátních právních předpisů příslušného členského státu, na který se vztahuje výjimka a který si zprávu vyžádal, včetně statutu jeho národní centrální banky, s články 130 a 131 Smlouvy a s příslušnými články Statutu. Tato povinnost, která vyplývá ze Smlouvy a která se týká členského státu, na který se vztahuje výjimka, se též označuje jako „právní konvergence“. Při hodnocení právní konvergence se ECB neomezuje na provedení formálního hodnocení znění vnitrostátních právních předpisů, ale může také posoudit, zda provádění příslušných ustanovení odpovídá duchu Smluv a Statutu. Pro ECB jsou zejména důležité případné známky tlaku na rozhodovací orgány národní centrální banky kteréhokoli členského státu, což by bylo v rozporu s duchem Smlouvy, pokud jde o nezávislost centrálních bank. Hladké a nepřetržité fungování rozhodovacích orgánů národních centrálních bank je z pohledu ECB též důležité. V této souvislosti jsou příslušné orgány členského státu především povinny přijmout nezbytná opatření, aby zajistily, že v případě uvolnění funkce člena rozhodovacího orgánu národní centrální banky dojde k včasnému jmenování nástupce.¹¹ Než ECB vydá kladné konečné hodnocení se závěrem, že vnitrostátní předpisy členského státu jsou slučitelné se Smlouvou a Statutem, bude pozorně sledovat celkový vývoj.

ČLENSKÝ STÁT, NA KTERÝ SE VZTAHUJE VÝJIMKA, A PRÁVNÍ KONVERGENCE

Lotyšsko, jehož vnitrostátní právní předpisy jsou v této zprávě hodnoceny, má status členského státu, na který se vztahuje výjimka, tj. dosud nepřijalo euro. Článek 4¹² Aktu

¹¹ Stanoviska CON/2010/37 a CON/2010/91.

¹² Akt o podmínkách přistoupení České republiky, Estonské republiky, Kyprské republiky, Lotyšské republiky, Litevské republiky, Maďarské republiky, Republiky Malta, Polské republiky, Republiky Slovinsko a Slovenské republiky a o úpravách smluv, na nichž je založena Evropská unie (Úř. věst. L 236, 23.9.2003, s. 33).

o podmínkách přistoupení stanoví, že: „Každý nový členský stát se účastní hospodářské a měnové unie ode dne přistoupení jako členský stát, na který se vztahuje výjimka ve smyslu článku 139 Smlouvy“.

ECB posoudila úroveň právní konvergence v Lotyšsku včetně legislativních opatření, jež Lotyšsko přijalo nebo jež musí přijmout, aby dosáhlo tohoto cíle.

Cílem hodnocení právní konvergence je usnadnit Radě rozhodnutí o tom, zda členský stát splňuje své „závazky týkající se uskutečňování hospodářské a měnové unie“ (čl. 140 odst. 1 Smlouvy). V právní oblasti se tyto podmínky týkají zejména nezávislosti centrální banky a právní integrace národních centrálních bank do Eurosystemu.

STRUKTURA PRÁVNÍHO HODNOCENÍ

Právní hodnocení používá v zásadě stejný systém jako předchozí zprávy ECB a EMI o právní konvergenci.¹³

Slučitelnost lotyšských právních předpisů se posuzuje s ohledem na právní předpisy, které byly přijaty před 12. březnem 2013.

2.2.2 ROZSAH PŘÍZPŮBENÍ

2.2.2.1 OBLASTI, KTERÉ JE TŘEBA PŘÍZPŮBOBIT

S cílem určit oblasti, ve kterých je třeba vnitrostátní právní předpisy přizpůsobit, se posuzují tyto okruhy otázek:

- slučitelnost s ustanoveními o nezávislosti národních centrálních bank ve Smlouvě (článek 130) a Statutu (články 7 a 14.2) a s ustanoveními o zachování mlčenlivosti (článek 37 Statutu),

¹³ Jedná se zejména o konvergenční zprávy ECB z května 2012 (o Bulharsku, České republice, Lotyšsku, Litvě, Maďarsku, Polsku, Rumunsku a Švédsku), z května 2010 (o Bulharsku, České republice, Estonsku, Lotyšsku, Litvě, Maďarsku, Polsku, Rumunsku a Švédsku), z května 2008 (o Bulharsku, České republice, Estonsku, Lotyšsku, Litvě, Maďarsku, Polsku, Rumunsku, Slovensku a Švédsku), z května 2007 (o Kypru a Maltě), z prosince 2006 (o České republice, Estonsku, Kypru, Lotyšsku, Maďarsku, Maltě, Polsku, Slovensku a Švédsku), z května 2006 (o Litvě a Slovinsku), z října 2004 (o České republice, Estonsku, Kypru, Lotyšsku, Litvě, Maďarsku, Maltě, Polsku, Slovinsku, Slovensku a Švédsku), z května 2002 (o Švédsku) a dubna 2000 (o Řecku a Švédsku) a o konvergenční zprávu EMI z března 1998.

- slučitelnost se zákazem měnového financování (článek 123 Smlouvy) a zákazem zvýhodněného přístupu (článek 124 Smlouvy) a slučitelnost s požadavkem na jednotný způsob psaní názvu eura, který vyplývá z práva EU, a
- právní integrace národních centrálních bank do Eurosystemu (zejména pokud jde o články 12.1 a 14.3 Statutu).

2.2.2.2 „SLUČITELNOST“ VERSUS „HARMONIZACE“

Článek 131 Smlouvy vyžaduje, aby vnitrostátní právní předpisy byly „slučitelné“ se Smlouvami a se Statutem; případný nesoulad proto musí být odstraněn. Nadřazenost Smluv a Statutu nad vnitrostátními právními předpisy ani povaha nesouladu nemají vliv na požadavek dodržovat tuto povinnost.

Požadavek, aby vnitrostátní právní předpisy byly „slučitelné“, neznamená, že Smlouva vyžaduje „harmonizaci“ statutů národních centrálních bank, ať už mezi sebou navzájem, nebo se Statutem. Odlišnosti na vnitrostátní úrovni mohou i nadále existovat za předpokladu, že nezasahují do výlučné pravomoci EU v měnových záležitostech. Článek 14.4 Statutu umožňuje, aby národní centrální banky vykonávaly i jiné funkce než ty, které jsou uvedeny ve Statutu, pokud nejsou v rozporu s cíli a úkoly ESCB. Ustanovení statutu národní centrální banky, která výkon těchto dalších funkcí dovolují, jsou jasným příkladem okolností, za nichž mohou být rozdíly zachovány. Výraz „slučitelný“ spíše znamená, že vnitrostátní právní předpisy a statuty národních centrálních bank musí být upraveny tak, aby byl odstraněn nesoulad se Smlouvami a Statutem a aby byl zajištěn potřebný stupeň integrace národních centrálních bank do ESCB. Upravena by měla být zejména veškerá ustanovení, která porušují nezávislost národní centrální banky ve smyslu Smlouvy a která jsou v rozporu s úlohou národní centrální banky jako nedílné součásti ESCB. Není proto dostačující spoléhat se k dosažení slučitelnosti výhradně na nadřazenost práva EU nad vnitrostátními právními předpisy.

Povinnost podle článku 131 Smlouvy se týká pouze nesouladu s ustanoveními Smluv a Statutu. Vnitrostátní právní předpisy, které nejsou slučitelné se sekundárními právními předpisy EU, by však s těmito sekundárními předpisy měly být uvedeny do souladu. Nadřazenost práva EU nemá na povinnost přizpůsobit vnitrostátní právní předpisy vliv.

Tento obecný požadavek vyplývá nejen z článku 131 Smlouvy, ale také z judikatury Soudního dvora Evropské unie.¹⁴

Smlouvy a Statut nestanoví způsob, jakým mají být vnitrostátní právní předpisy přizpůsobeny. Lze tak učinit cestou odkazů na Smlouvy a Statut, začleněním jejich ustanovení s příslušným odkazem, odstraněním nesouladu nebo kombinací těchto metod.

Nástrojem k dosažení a udržení slučitelnosti vnitrostátních právních předpisů se Smlouvami a Statutem je dále povinnost orgánů EU a členských států konzultovat ECB k návrhům právních předpisů spadajících do oblasti její působnosti, obsažená v čl. 127 odst. 4 a čl. 282 odst. 5 Smlouvy a v článku 4 Statutu. Rozhodnutí Rady 98/415/ES ze dne 29. června 1998 o konzultacích vnitrostátních orgánů s Evropskou centrální bankou k návrhům právních předpisů¹⁵ výslovně vyžaduje, aby členské státy přijaly nezbytná opatření ke splnění této povinnosti.

2.2.3 NEZÁVISLOST NÁRODNÍCH CENTRÁLNÍCH BANK

Pokud jde o nezávislost centrálních bank a zachování mlčenlivosti, bylo třeba vnitrostátní právní předpisy členských států, které do EU vstoupily v roce 2004 nebo 2007, upravit tak, aby odpovídaly příslušným ustanovením Smlouvy a Statutu a byly účinné k 1. květnu 2004, resp. k 1. lednu 2007. Švédsko bylo povinno provést nezbytné změny s účinností ke dni zřízení ESCB dne 1. června 1998.

NEZÁVISLOST CENTRÁLNÍ BANKY

V listopadu 1995 vypracoval EMI seznam znaků nezávislosti centrální banky (podrobně jsou popsány v konvergenční zprávě EMI z roku 1998), na jejichž základě se hodnotily tehdejší vnitrostátní právní předpisy členských států, zejména statuty národních centrálních bank. Koncepce nezávislosti centrální banky zahrnuje různé druhy nezávislosti, které musí být hodnoceny odděleně: konkrétně jde o funkční, institucionální, osobní a finanční nezávislost. Během posledních let byly tyto aspekty nezávislosti centrální banky dále rozpracovány ve stanoviscích ECB. Hodnocení úrovně sblížování

¹⁴ Viz mj. rozsudek Soudního dvora ve věci Komise Evropských společenství v. Francie, C-167/73, Sb. rozh. 1974, s. 359 („Code du Travail Maritime“).

¹⁵ Úř. věst. L 189, 3.7.1998, s. 42.

vnitrostátních právních předpisů členských států, na které se vztahuje výjimka, se Smlouvami a Statutem se na uvedených aspektech zakládá.

FUNKČNÍ NEZÁVISLOST

Nezávislost centrální banky není samoučelná, je prostředkem k dosažení cíle, který by měl být jasně definován a který by měl být nadřazen jakýmkoli jiným cílům. Funkční nezávislost vyžaduje, aby prvořadý cíl každé národní centrální banky byl stanoven jasným a právně určitým způsobem a byl zcela v souladu s prvořadým cílem udržet cenovou stabilitu stanoveným Smlouvou. K tomu slouží nezbytné prostředky a nástroje, jimiž jsou národní centrální banky vybaveny v zájmu dosažení tohoto cíle, a to nezávisle na všech ostatních orgánech. Požadavek Smlouvy na nezávislost centrálních bank odráží všeobecně zastávaný názor, že prvořadý cíl udržovat cenovou stabilitu dokáže nejlépe zajistit zcela nezávislá instituce s přesně vymezeným mandátem. Nezávislost centrálních bank je plně slučitelná s odpovědností národních centrálních bank za svá rozhodnutí, což je důležitý aspekt pro zvýšení důvěry v jejich nezávislé postavení. Toto zahrnuje také transparentnost a dialog se třetími stranami.

Z hlediska časového horizontu ze Smlouvy jasně nevyplývá, odkdy musí národní centrální banky členských států, na které se vztahuje výjimka, plnit prvořadý cíl udržovat cenovou stabilitu stanovený v čl. 127 odst. 1 a čl. 282 odst. 2 Smlouvy a v článku 2 Statutu. V případě členských států, které do EU vstoupily po datu zavedení eura v EU, není jasné, zda má uvedený požadavek platit od data přistoupení, či od data přijetí eura v daném státě. Zatímco čl. 127 odst. 1 Smlouvy se na členské státy, na které se vztahuje výjimka, nevztahuje (viz čl. 139 odst. 2 písm. c) Smlouvy), článek 2 Statutu se na tyto členské státy vztahuje (viz článek 42.1 Statutu). ECB zastává názor, že povinnost národních centrálních bank mít cenovou stabilitu jako prvořadý cíl je dána od 1. června 1998 v případě Švédska a od 1. května 2004 a 1. ledna 2007 v případě členských států, které vstoupily do EU k těmto datům. Vychází se při tom ze skutečnosti, že jedna z hlavních zásad EU, a sice cenová stabilita (článek 119 Smlouvy), platí rovněž pro členské státy, na které se vztahuje výjimka. Vychází se též z cíle Smlouvy, a sice že všechny členské státy mají usilovat o makroekonomickou konvergenci včetně cenové stability, k čemuž mají sloužit i pravidelné zprávy ECB a Evropské komise. Tento závěr je dále založen na samotné podstatě principu nezávislosti centrálních bank, který je opodstatněný pouze tehdy, má-li celkový cíl udržovat cenovou stabilitu přednost.

Hodnocení země v této zprávě je založeno na shora uvedených závěrech o tom, kdy národním centrálním bankám členských států, na které se vztahuje výjimka, vznikla povinnost mít cenovou stabilitu jako prvořadý cíl.

INSTITUCIONÁLNÍ NEZÁVISLOST

Zásada institucionální nezávislosti je výslovně vyjádřena v článku 130 Smlouvy a v článku 7 Statutu. Tyto dva články zakazují národním centrálním bankám a členům jejich rozhodovacích orgánů vyžadovat nebo přijímat pokyny od orgánů či institucí EU, od vlád členských států či od jakéhokoli jiného subjektu. Kromě toho zakazují orgánům, institucím a jiným subjektům EU, jakož i vládám členských států, aby se snažily ovlivňovat ty členy rozhodovacích orgánů národních centrálních bank, jejichž rozhodnutí mohou mít dopad na plnění úkolů národních centrálních bank, jež souvisejí s ESCB. Pokud vnitrostátní právní předpisy reprodukují článek 130 Smlouvy a článek 7 Statutu, měly by odrážet oba zákazy a neměly by zužovat oblast působnosti těchto ustanovení.¹⁶

Ať již je národní centrální banka státem vlastněným subjektem, zvláštním veřejnoprávním subjektem nebo jednoduše akciovou společností, existuje riziko, že její vlastník může z titulu svého vlastnictví uplatňovat vliv na rozhodování o úkolech souvisejících s ESCB. Takový vliv, ať už by byl vykonáván prostřednictvím akcionářských práv, nebo jinak, může mít dopad na nezávislost národní centrální banky, a měl by proto být zákonem omezen.

Zákaz udílení pokynů

Práva třetích osob udílet pokyny národním centrálním bankám, jejich rozhodovacím orgánům či jejich členům jsou neslučitelná se Smlouvou a Statutem, pokud jde o úkoly, které souvisejí s ESCB.

Jakákoli účast národní centrální banky na uplatňování opatření k posílení finanční stability musí být v souladu se Smlouvou, tj. národní centrální banky musí své funkce vykonávat způsobem, který je plně slučitelný s jejich funkční, institucionální a finanční nezávislostí, tak aby bylo zabezpečeno řádné provádění jejich úkolů podle Smlouvy a Statutu.¹⁷ Pokud vnitrostátní právní předpisy ukládají národním centrálním bankám funkce, které jdou nad rámec funkcí poradních, a vyžadují-li, aby převzala další úkoly, je třeba zajistit, aby tyto úkoly

¹⁶ Stanovisko CON/2011/104.

¹⁷ Stanovisko CON/2010/31.

neovlivnily schopnost dané národní centrální banky vykonávat úkoly, které souvisejí s ESCB, a to z provozního a finančního hlediska.¹⁸ Navíc v případě účasti zástupců národních centrálních bank v kolektivních rozhodovacích orgánech dohledu nebo v jiných orgánech je třeba věnovat náležitou pozornost tomu, aby byly dány záruky, které zajišťují osobní nezávislost těchto členů rozhodovacích orgánů národních centrálních bank.¹⁹

Zákaz schvalování či rušení rozhodnutí a pozastavování či odkládání jejich účinnosti

Práva třetích osob schvalovat či rušit rozhodnutí národních centrálních bank nebo pozastavovat či odkládat jejich účinnost jsou neslučitelná se Smlouvou a Statutem, pokud jde o úkoly související s ESCB.

Zákaz přezkoumávat právní důvody rozhodnutí

Právo jiných subjektů než nezávislých soudů přezkoumávat právní důvody rozhodnutí, jež se týkají plnění úkolů souvisejících s ESCB, je neslučitelné se Smlouvou a Statutem, protože plnění těchto úkolů nesmí být přehodnocováno na politické úrovni. Právo guvernéra národní centrální banky z právních důvodů pozastavit vykonatelnost rozhodnutí, které bylo přijato ESCB či rozhodovacím orgánem národní centrální banky, a poté je předložit politickému orgánu ke konečnému rozhodnutí by se rovnalo vyžadování pokynů od třetích osob.

Zákaz účasti v rozhodovacích orgánech národních centrálních bank s právem hlasovat

Se Smlouvou a Statutem je neslučitelné, aby se zástupci třetích stran účastnili v rozhodovacím orgánu národní centrální banky a měli při tom právo hlasovat o záležitostech, které se týkají úkolů, jež národní centrální banka vykonává v souvislosti s ESCB, a to i v případě, že tento hlas není rozhodující.

Zákaz předběžných konzultací k rozhodnutím národní centrální banky

Výslovná zákonná povinnost národní centrální banky předem konzultovat třetí osoby poskytuje těmto osobám formální mechanismus k ovlivňování konečného rozhodnutí, a je tedy neslučitelná se Smlouvou a Statutem.

¹⁸ Stanovisko CON/2009/93.

¹⁹ Stanovisko CON/2010/94.

Dialog mezi národní centrální bankou a třetími osobami, a to i když se zakládá na zákonné povinnosti poskytovat informace a vyměňovat si stanoviska, je však se zásadou nezávislosti centrální banky slučitelný za předpokladu, že:

- nevede k porušování nezávislosti členů rozhodovacích orgánů národní centrální banky,
- je plně respektováno zvláštní postavení guvernérů jako členů rozhodovacích orgánů ECB a
- je splněna povinnost mlčenlivosti vyplývající ze Statutu.

Schválení jednání členů rozhodovacích orgánů národní centrální banky třetími osobami

Ustanovení právních předpisů týkající se schvalování jednání členů rozhodovacích orgánů národní centrální banky (např. v souvislosti s účetnictvím) třetími osobami (např. vládou) by měla dostatečně zaručovat, aby tato pravomoc neovlivňovala schopnost jednotlivých členů národní centrální banky nezávisle přijímat rozhodnutí ve vztahu k úkolům souvisejícím s ESCB (či provádět rozhodnutí přijatá na úrovni ESCB). Doporučuje se, aby do statutů národních centrálních bank bylo za tímto účelem zapracováno výslovné ustanovení.

OSOBNÍ NEZÁVISLOST

Nezávislost centrální banky je dále zabezpečena ustanovením Statutu o záruce trvání funkčního období členů rozhodovacích orgánů národní centrální banky. Guvernéři národních centrálních bank jsou členy Generální rady ECB a po přijetí eura v jejich členských státech se stanou členy Rady guvernérů. Článek 14.2 Statutu stanoví, že statuty národních centrálních bank musí zejména stanovit, že funkční období guvernérů trvá nejméně pět let. Toto ustanovení guvernéra současně chrání před svévolným odvoláním tím, že stanoví, že guvernér může být z funkce odvolán pouze tehdy, přestane-li splňovat podmínky požadované k výkonu této funkce nebo se dopustí vážného pochybení, přičemž je dána možnost podat žalobu k Soudnímu dvoru Evropské unie. Statuty národních centrálních bank musí toto ustanovení splňovat níže uvedeným způsobem.

Článek 130 Smlouvy zakazuje vládám členských států a všem subjektům, aby ovlivňovaly členy rozhodovacích orgánů národních centrálních bank při plnění jejich úkolů. Členské státy se zejména nesmějí snažit členy rozhodovacích orgánů národních centrálních bank ovlivňovat prostřednictvím změn vnitrostátních právních předpisů, jež se dotýkají jejich

odměňování; takové změny by měly být zásadně účinné až ve vztahu k budoucímu jmenování.²⁰

Minimální funkční období guvernéra

V souladu s článkem 14.2 Statutu musí statuty národních centrálních bank stanovit, že funkční období guvernéra trvá nejméně pět let. To nevylučuje delší funkční období, přičemž statut, který stanoví funkční období na dobu neurčitou, není třeba upravovat, jsou-li důvody pro odvolání guvernéra v souladu s důvody uvedenými v článku 14.2 Statutu. V případě vnitrostátních právních předpisů, které stanoví věk pro povinný odchod do důchodu, je třeba zajistit, aby dosažením tohoto věku nedošlo k přerušení minimálního funkčního období zakotveného v článku 14.2 Statutu, jež má před požadavkem na povinný odchod do důchodu, vztahuje-li se na guvernéra, přednost.²¹ Dochází-li k novelizaci statutu národní centrální banky, měla by příslušná novela zaručit trvání funkčního období guvernéra a ostatních členů rozhodovacích orgánů, kteří se podílejí na plnění úkolů souvisejících s ESCB.

Důvody pro odvolání guvernéra

Statuty národních centrálních bank musí zajistit, aby guvernéř nemohl být odvolán z jiných důvodů, než které jsou uvedeny v článku 14.2 Statutu. Tento požadavek má zabránit tomu, aby instituce zúčastněné na jmenování guvernéra, zejména vláda nebo parlament, mohly guvernéra odvolat na základě vlastního rozhodnutí. Statuty národních centrálních bank by buď měly obsahovat důvody pro odvolání, které jsou v souladu s důvody uvedenými v článku 14.2 Statutu, nebo by neměly důvody pro odvolání upravovat vůbec (neboť článek 14.2 je přímo použitelný). Guvernéra nelze poté, co byl zvolen nebo jmenován, odvolat jinak než za podmínek uvedených v článku 14.2 Statutu, a to i v případě, kdy se ještě neujal své funkce.

Záruka trvání funkčního období a důvody pro odvolání členů rozhodovacích orgánů národních centrálních bank vyjma guvernéra, kteří se podílejí na plnění úkolů souvisejících s ESCB

Osobní nezávislost by byla ohrožena, pokud by stejná pravidla, která zaručují trvání funkčního období, a důvody pro odvolání guvernéra neplatily i pro ostatní členy rozhodovacích orgánů národních centrálních bank, kteří se podílejí na plnění úkolů

²⁰ Viz např. stanoviska CON/2010/56, CON/2010/80, CON/2011/104 a CON/2011/106.

²¹ Viz odstavec 7 stanoviska CON/2012/89.

souvisejících s ESCB²². Různá ustanovení Smlouvy a Statutu vyžadují srovnatelnou záruku trvání funkčního období. Článek 14.2 Statutu neomezuje záruku trvání funkčního období pouze na guvernéra, zatímco článek 130 Smlouvy a článek 7 Statutu odkazují na „členy rozhodovacích orgánů“ národních centrálních bank, a nikoli výslovně na guvernéry. To platí zejména v případě, kdy je guvernér v kolektivu členů se stejnými hlasovacími právy prvním mezi rovnými, nebo v případě, že se tito ostatní členové podílejí na plnění úkolů souvisejících s ESCB.

Právo na soudní přezkum

V zájmu omezení politicky motivovaného rozhodování při hodnocení důvodů pro odvolání musí mít členové rozhodovacích orgánů národních centrálních bank právo předložit jakékoliv rozhodnutí o jejich odvolání nezávislému soudu.

Článek 14.2 Statutu stanoví, že guvernér národní centrální banky, který byl odvolán ze své funkce, může podat žalobu proti tomuto rozhodnutí k Soudnímu dvoru Evropské unie. Vnitrostátní právní předpisy by buď měly odkazovat na Statut, nebo by právo na podání žaloby proti takovému rozhodnutí k Soudnímu dvoru Evropské unie neměly zmiňovat (neboť článek 14.2 Statutu je přímo použitelný).

Vnitrostátní právní předpisy by měly též stanovit právo na přezkum rozhodnutí o odvolání ostatních členů rozhodovacích orgánů národních centrálních bank, kteří se podílejí na plnění úkolů souvisejících s ESCB, národními soudy. Toto právo může buď vyplývat z obecných právních předpisů, nebo může být upraveno ve zvláštním ustanovení. I když toto právo může existovat podle obecných právních předpisů, z důvodu právní jistoty by bylo vhodné toto právo na přezkum výslovně stanovit.

Ochrana proti střetům zájmů

Osobní nezávislost také vyžaduje, aby se zajistilo, že nedojde ke střetu zájmů mezi povinnostmi, které členové rozhodovacích orgánů národních centrálních bank podílející se na výkonu úkolů souvisejících s ESCB mají vůči příslušné národní centrální bance (a povinnostmi guvernéřů vůči ECB), a dalšími funkcemi, jež tito členové rozhodovacích orgánů vykonávají a jež by mohly ohrozit jejich osobní nezávislost. Členství

²² Viz odstavec 8 stanoviska CON/2004/35, odstavec 8 stanoviska CON/2005/26, odstavec 3.3 stanoviska CON/2006/44, odstavec 2.6 stanoviska CON/2006/32 a odstavce 2.3 a 2.4 stanoviska CON/2007/6.

v rozhodovacím orgánu, jenž se podílí na plnění úkolů souvisejících s ESCB, je v zásadě neslučitelné s výkonem jiných funkcí, které by mohly vést ke střetu zájmů. Členové rozhodovacích orgánů zejména nesmí zastávat funkci ani mít zájem, který by mohl ovlivnit jejich činnost, ať už prostřednictvím funkce ve výkonné či zákonodárné složce státu, nebo v regionální či místní samosprávě, nebo svou účastí v obchodní organizaci. Zvláštní pozornost by se měla věnovat tomu, aby se zabránilo případnému střetu zájmů v případě členů rozhodovacích orgánů, kteří nevykonávají výkonné funkce.

FINANČNÍ NEZÁVISLOST

I když by národní centrální banka byla zcela nezávislá z funkčního, institucionálního a osobního hlediska (tj. tato nezávislost je zajištěna statutem národní centrální banky), její celková nezávislost by byla ohrožena, pokud by nemohla autonomně používat dostatečné finanční zdroje tak, aby mohla plnit svůj mandát (tj. plnit úkoly související s ESCB, jak jí to ukládá Smlouva a Statut).

Členské státy nesmějí své národní centrální banky přivést do situace, kdy by k plnění úkolů souvisejících s ESCB, resp. Eurosystemem neměly dostatečné finanční zdroje. Je třeba poznamenat, že článek 28.1 a článek 30.4 Statutu umožňují ECB vyzvat národní centrální banky k poskytnutí prostředků k navýšení základního kapitálu ECB a ke složení dalších devizových rezerv.²³ Článek 33.2 Statutu kromě toho stanoví²⁴, že zaznamená-li ECB ztrátu, kterou nelze plně vyrovnat ze všeobecného rezervního fondu, může Rada guvernérů ECB rozhodnout o vyrovnání zbývající ztráty z měnového příjmu příslušného účetního roku, a to poměrně až do výše částek přidělených národním centrálním bankám. Zásada finanční nezávislosti znamená, že plnění těchto ustanovení vyžaduje, aby národní centrální banka byla schopna nerušeně vykonávat své funkce.

Zásada finanční nezávislosti dále vyžaduje, aby národní centrální banka měla dostatečné prostředky nejen k plnění svých úkolů souvisejících s ESCB, ale také k plnění svých vnitrostátních úkolů (např. financování své administrativy a vlastních operací).

Ze všech výše uvedených důvodů zahrnuje finanční nezávislost i požadavek, aby národní centrální banka byla vždy dostatečně kapitálově vybavena. Zejména je třeba vyhnout se

²³ Článek 30.4 Statutu platí pouze v rámci Eurosystemu.

²⁴ Článek 33.2 Statutu platí pouze v rámci Eurosystemu.

situaci, kdy dlouhodobě výše vlastního kapitálu národní centrální banky nedosahuje úrovně jejího základního kapitálu nebo je dokonce záporná, včetně případů, kdy se ztráty převyšující úroveň základního kapitálu a rezervních fondů převádějí do příštích období. Každá taková situace může negativně ovlivnit schopnost národní centrální banky vykonávat úkoly související s ESCB, jakož i vnitrostátní úkoly. Navíc může mít tato situace vliv na důvěryhodnost měnové politiky Eurosystemu. Proto dojde-li k poklesu vlastního kapitálu národní centrální banky pod úroveň jejího základního kapitálu nebo má-li její vlastní kapitál dokonce zápornou hodnotu, měl by dotčený členský stát národní centrální bance v přiměřené době poskytnout patřičný objem kapitálu, a to alespoň do výše základního kapitálu tak, aby se dosáhlo souladu se zásadou finanční nezávislosti. Ve vztahu k ECB uznala důležitost této otázky Rada, když přijala nařízení Rady (ES) č. 1009/2000 ze dne 8. května 2000 o zvýšení základního kapitálu Evropské centrální banky.²⁵ Toto nařízení umožňuje Radě guvernérů ECB v budoucnosti rozhodnout o skutečném zvýšení, aby byla zachována přiměřená výše základního kapitálu nutná k provádění operací ECB.²⁶ Národní centrální banky by měly být schopny požadavkům takového rozhodnutí ECB po finanční stránce vyhovět.

Koncept finanční nezávislosti by měl být hodnocen z hlediska toho, zda třetí osoba může vykonávat přímý nebo nepřímý vliv nejen na úkoly národní centrální banky, ale také na její schopnost vykonávat svůj mandát, a to jak z hlediska provozního ve smyslu pracovních sil, tak z hlediska finančního ve smyslu dostatečných finančních zdrojů. V této souvislosti jsou zejména důležité níže uvedené aspekty finanční nezávislosti, přičemž některé z nich byly rozpracovány teprve nedávno.²⁷ Jde o znaky finanční nezávislosti, u kterých se nejvíce projevuje zranitelnost národních centrálních bank vůči vnějším vlivům.

Stanovení rozpočtu

Má-li třetí osoba pravomoc stanovovat nebo ovlivňovat rozpočet národní centrální banky, je to neslučitelné s finanční nezávislostí, ledaže by zákon obsahoval ustanovení, které by

²⁵ Úř. věst. L 115, 16.5.2000, s. 1.

²⁶ Rozhodnutí ECB/2010/26 ze dne 13. prosince 2010 o zvýšení základního kapitálu ECB (Úř. věst. L 11, 15.1.2011, s. 53).

²⁷ Zásadními stanovisky ECB v této oblasti jsou: CON/2002/16, CON/2003/22, CON/2003/27, CON/2004/1, CON/2006/38, CON/2006/47, CON/2007/8, CON/2008/13, CON/2008/68 a CON/2009/32.

zaručovalo, že touto pravomocí nejsou dotčeny finanční prostředky nezbytné pro plnění úkolů národní centrální banky, které souvisejí s ESCB.

Účetní pravidla

Účetnictví by mělo být vedeno buď podle všeobecných účetních pravidel, nebo podle pravidel, která určí rozhodovací orgány národní centrální banky. Jsou-li místo toho tato pravidla stanovena třetími osobami, musí zohledňovat alespoň to, co navrhovaly rozhodovací orgány národní centrální banky.

Roční účetní závěrka by měla být schvalována rozhodovacími orgány národní centrální banky ve spolupráci s nezávislými auditory a může podléhat následnému schválení třetími osobami (např. vládou nebo parlamentem). O výpočtu zisku by rozhodovací orgány národní centrální banky měly mít možnost rozhodovat nezávisle a odborně.

V případě, že činnost národní centrální banky podléhá kontrole státního kontrolního úřadu nebo podobného orgánu pověřeného kontrolou vynakládání veřejných financí, měl by být rozsah kontroly právní úpravou jasně vymezen a neměla by jí být dotčena činnost nezávislých externích auditorů národní centrální banky,²⁸ přičemž v souladu se zásadou institucionální nezávislosti by tato kontrola měla dále respektovat zákaz udílení pokynů národní centrální bance a jejím rozhodovacím orgánům a neměla by zasahovat do úkolů národní centrální banky, které souvisejí s ESCB.²⁹ Státní kontrola by měla být prováděna na nepolitickém, nezávislém a čistě odborném základě.

Rozdělení zisku, základní kapitál a finanční rezervy národních centrálních bank

Pokud jde o rozdělení zisku, může statut národní centrální banky stanovit, jak má být její zisk rozdělen. Pokud taková ustanovení neexistují, měly by o rozdělení zisku na základě odborného uvážení rozhodovat rozhodovací orgány národní centrální banky, a nikoliv třetí osoby na základě vlastního uvážení, ledaže by existovalo výslovné ustanovení, které by zaručovalo, že tím nejsou dotčeny finanční prostředky potřebné pro plnění úkolů národní centrální banky, jež souvisejí s ESCB, jakož i pro plnění vnitrostátních úkolů.

²⁸ K činnosti nezávislých externích auditorů národních centrálních bank viz článek 27.1 Statutu.

²⁹ Stanoviska CON/2011/9 a CON/2011/53.

Zisk může být odveden do státního rozpočtu až po uhrazení případných ztrát z předchozích období³⁰ a po vytvoření finančních rezerv, které se považují za nezbytné k zajištění reálné hodnoty kapitálu a aktiv národní centrální banky. Dočasná legislativní opatření nebo legislativní opatření přijatá ad hoc, kterými se národním centrálním bankám dávají pokyny ohledně rozdělení zisku, nejsou přípustná.³¹ Zásadu finanční nezávislosti by podobně narušovalo zdanění nerealizovaných kapitálových zisků národní centrální banky.³²

Členský stát nesmí národní centrální bance uložit, aby snížila svůj základní kapitál bez předchozího souhlasu jejích rozhodovacích orgánů, což má zajistit, že tato banka bude mít dostatečné finanční prostředky k plnění svého mandátu člena ESCB podle čl. 127 odst. 2 Smlouvy a podle Statutu. Ze stejného důvodu by každá změna pravidel o rozdělování zisku národní centrální banky měla být iniciována a mělo by o ní být rozhodováno pouze ve spolupráci s příslušnou národní centrální bankou, která má nejlepší předpoklady k posouzení požadované úrovně svého rezervního kapitálu.³³ Pokud jde o finanční rezervy nebo prostředky na krytí nečekaných výloh, musí mít národní centrální banky možnost nezávisle vytvářet finanční rezervy k zajištění reálné hodnoty svého kapitálu a aktiv. Členské státy též nesmějí národním centrálním bankám bránit v doplňování rezervního kapitálu na úroveň, která je pro člena ESCB nezbytná k plnění jeho úkolů.³⁴

Finanční odpovědnost za orgány dohledu

Ve většině členských států jsou orgány finančního dohledu začleněny do národní centrální banky. To nepředstavuje problém, pokud tyto orgány podléhají nezávislému rozhodování národní centrální banky. Jestliže však mohou tyto orgány dohledu na základě právní úpravy rozhodovat samostatně, je důležité zajistit, aby jimi přijatá rozhodnutí neohrozila finance národní centrální banky jako celku. V těchto případech by vnitrostátní právní předpisy měly umožnit, aby národní centrální banky měly konečnou kontrolu nad veškerými rozhodnutími orgánů dohledu, která by mohla ovlivnit nezávislost národní centrální banky, zejména její finanční nezávislost.

³⁰ Stanovisko CON/2009/85.

³¹ Stanovisko CON/2009/26.

³² Stanovisko CON/2009/63 a stanovisko CON/2009/59.

³³ Stanovisko CON/2009/83 a stanovisko CON/2009/53.

³⁴ Stanovisko CON/2009/26.

Autonomie v otázkách zaměstnávání

Členské státy nesmějí omezovat způsobilost národní centrální banky zaměstnávat a udržovat si kvalifikované zaměstnance potřebné k tomu, aby národní centrální banka mohla samostatně vykonávat úkoly, které jí byly svěřeny Smlouvou a Statutem. Národní centrální banka rovněž nesmí být přivedena do situace, kdy by měla omezenou kontrolu nad svými zaměstnanci nebo by nad nimi neměla žádnou kontrolu, anebo kdy by vláda členského státu měla možnost ovlivňovat její politiku v otázkách zaměstnávání.³⁵ O všech změnách právních předpisů, které se týkají odměňování členů rozhodovacích orgánů národní centrální banky a jejich zaměstnanců, by se mělo rozhodovat v úzké a účinné spolupráci s národní centrální bankou při zohlednění jejího stanoviska s cílem zajistit, aby byla tato národní centrální banka trvale schopna nezávisle vykonávat své úkoly.³⁶ Autonomie v otázkách zaměstnávání zahrnuje i záležitosti týkající se důchodů zaměstnanců.

Vlastnictví a majetková práva

Práva třetích osob zasahovat do majetku národní centrální banky nebo ve vztahu k tomuto majetku udílet národní centrální bance pokyny jsou neslučitelná se zásadou finanční nezávislosti.

2.2.4 ZACHOVÁVÁNÍ MLČENLIVOSTI

Povinnost zachovávat služební tajemství, která je zaměstnancům ECB a národních centrálních bank uložena článkem 37 Statutu, může být podnětem k přijetí podobných ustanovení ve statutech národních centrálních bank nebo v právních předpisech členských států. Zásada nadřazenosti práva EU a předpisů přijatých na jeho základě také znamená, že vnitrostátní právní předpisy o přístupu třetích osob k dokumentům nesmějí vést k porušování režimu zachovávání mlčenlivosti platného v rámci ESCB. Přístup státního kontrolního úřadu či podobného orgánu k informacím a dokumentům národní centrální banky musí být omezen a nesmí být v rozporu s režimem zachovávání mlčenlivosti platným v rámci ESCB, kterému podléhají členové rozhodovacích orgánů a zaměstnanci národní centrální banky. Národní centrální banky by měly zajistit, aby tyto orgány chránily důvěrnost jim zpřístupněných informací a dokumentů na úrovni ochrany, kterou zajišťují dané národní centrální banky.

³⁵ Stanovisko CON/2008/9, stanovisko CON/2008/10 a stanovisko CON/2012/89.

³⁶ Nejdůležitějšími stanovisky jsou: CON/2010/42, CON/2010/51, CON/2010/56, CON/2010/69, CON/2010/80, CON/2011/104, CON/2011/106, CON/2012/6 a CON/2012/86.

2.2.5 ZÁKAZ MĚNOVÉHO FINANCOVÁNÍ A ZVÝHODNĚNÉHO PŘÍSTUPU

Pokud jde o zákaz měnového financování a zvýhodněného přístupu, bylo třeba vnitrostátní právní předpisy členských států, které do EU vstoupily v roce 2004 nebo 2007, upravit tak, aby odpovídaly příslušným ustanovením Smlouvy a Statutu a byly účinné k 1. květnu 2004, resp. k 1. lednu 2007. Švédsko bylo povinno provést nezbytné změny s účinností k 1. lednu 1995.

2.2.5.1 ZÁKAZ MĚNOVÉHO FINANCOVÁNÍ

Zákaz měnového financování je stanoven v čl. 123 odst. 1 Smlouvy, který ECB i národním centrálním bankám členských států zakazuje poskytovat možnost přečerpání zůstatku bankovních účtů nebo jakýkoli jiný typ úvěru orgánům, institucím nebo jiným subjektům EU, ústředním vládám, regionálním nebo místním orgánům nebo jiným veřejnoprávním orgánům, jiným veřejnoprávním subjektům nebo veřejným podnikům členských států; rovněž je zakázán přímý nákup jejich dluhových nástrojů ECB nebo národními centrálními bankami. Smlouva obsahuje jednu výjimku z tohoto zákazu; nepoužije se na úvěrové instituce ve veřejném vlastnictví, kterým musí být v souvislosti s poskytováním peněžních prostředků centrálními bankami poskytováno stejné zacházení jako soukromým úvěrovým institucím (čl. 123 odst. 2 Smlouvy). ECB a národní centrální banky mohou navíc pro výše uvedené subjekty veřejného sektoru působit jako fiskální agenti (článek 21.2 Statutu). Přesný rozsah uplatnění zákazu měnového financování je dále vyjasněn v nařízení Rady (ES) č. 3603/93 ze dne 13. prosince 1993, kterým se upřesňují definice pro použití zákazů uvedených v člancích 104 a 104b odst. 1 Smlouvy³⁷, z něhož jasně vyplývá, že tento zákaz zahrnuje veškeré financování závazků veřejného sektoru vůči třetím osobám.

Zákaz měnového financování má zásadní význam pro to, aby nebyl ohrožen prvořadý cíl měnové politiky (tj. udržovat cenovou stabilitu). Financování veřejného sektoru centrální bankou navíc snižuje tlak na fiskální disciplínu. Aby se zajistilo důsledné uplatňování uvedeného zákazu, musí být tento zákaz, z něhož existují pouze omezené výjimky uvedené v čl. 123 odst. 2 Smlouvy a v nařízení (ES) č. 3603/93, široce vykládán. I když se v čl. 123 odst. 1 Smlouvy výslovně hovoří o „úvěru“, tj. s povinností splatit poskytnuté

³⁷ Úř. věst. L 332, 31.12.1993, s. 1. Články 104 a 104b odst. 1 Smlouvy o založení Evropského společenství jsou nyní články 123 a 125 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie.

peněžní prostředky, vztahuje se uvedený zákaz a fortiori na jiné formy financování, tj. bez povinnosti poskytnuté peněžní prostředky splatit.

Obecný přístup ECB, pokud jde o slučitelnost vnitrostátních právních předpisů s tímto zákazem, se formoval především v rámci konzultací k návrhům vnitrostátních právních předpisů, o které ECB požádaly členské státy podle čl. 127 odst. 4 a 282 odst. 5 Smlouvy.³⁸

VNITROSTÁTNÍ PRÁVNÍ PŘEDPISY, KTERÝMI SE PROVÁDÍ ZÁKAZ MĚNOVÉHO FINANCOVÁNÍ

Obecně je třeba říci, že článek 123 Smlouvy, doplněný nařízením (ES) č. 3603/93, není třeba do vnitrostátních právních předpisů transponovat, neboť jak tento článek, tak uvedené nařízení jsou přímo použitelné. Pokud jsou však tato přímo použitelná ustanovení práva EU ve vnitrostátních právních předpisech reprodukována, nesmějí tyto předpisy zužovat rozsah zákazu měnového financování ani rozšiřovat rámec výjimek stanovených právem EU. Například vnitrostátní právní předpisy, na jejichž základě má národní centrální banka financovat finanční závazky členského státu vůči mezinárodním finančním institucím (s výjimkou MMF, jak stanoví nařízení (ES) č. 3603/93) nebo třetím zemím, jsou neslučitelné se zákazem měnového financování.

FINANCOVÁNÍ VEŘEJNÉHO SEKTORU NEBO ZÁVAZKŮ VEŘEJNÉHO SEKTORU VŮČI TŘETÍM OSOBÁM

Vnitrostátní právní předpisy nesmějí vyžadovat, aby národní centrální banka financovala činnost jiných subjektů veřejného sektoru nebo závazky veřejného sektoru vůči třetím osobám. Se zákazem měnového financování jsou například neslučitelné vnitrostátní právní předpisy, které národní centrální bance umožňují nebo ukládají financovat soudní či kvazisoudní orgány, jež jsou na této národní centrální bance nezávislé a vykonávají funkce státu. Účast národních centrálních bank by neměla jít nad rámec poskytování stanovisek ohledně financování veřejného sektoru nebo závazků veřejného sektoru vůči třetím osobám.³⁹ Kromě toho národní centrální banka v souladu se zákazem měnového financování nesmí financovat fondy pro řešení problémů finančních institucí nebo

³⁸ V konvergenční zprávě z roku 2008 je v poznámce pod čarou č. 13 na straně 23 uveden seznam zásadních stanovisek EMI a ECB, která byla v této oblasti přijata v období od května 1995 do března 2008. Dalšími zásadními stanovisky ECB v této oblasti jsou: CON/2008/46, CON/2008/80, CON/2009/59 a CON/2010/4.

³⁹ Stanovisko CON/2012/85.

systemy pojištění vkladů.⁴⁰ Národní centrální banka nesmí poskytnout překlenovací financování s cílem umožnit členskému státu, aby dostal svým závazkům ze státních záruk za závazky bank.⁴¹ Poskytování zdrojů orgánu dohledu ze strany národní centrální banky však nepředstavuje problém z hlediska měnového financování, pokud národní centrální banka bude financovat výkon legitimní úlohy finančního dohledu podle vnitrostátního práva jako součást svého mandátu nebo pokud se národní centrální banka může podílet na rozhodování orgánů dohledu a mít na toto rozhodování vliv.⁴² Se zákazem měnového financování dále není slučitelné rozdělování zisků centrální banky, které nebyly v plném rozsahu realizovány, zaúčtovány nebo auditovány. Dodržení zákazu měnového financování vyžaduje, aby částka, která se podle příslušných pravidel o rozdělování zisku odvádí do státního rozpočtu, nebyla hrazena, a to ani zčásti, z rezervního kapitálu národní centrální banky. Pravidla o rozdělování zisku by se proto rezervního kapitálu národní centrální banky neměla dotýkat. Navíc, dochází-li k převodu aktiv národní centrální banky na stát, musí být tato aktiva uhrazena v tržní hodnotě a převod by se měl uskutečnit současně s úhradou.⁴³

Podobně není dovolen zásah do vykonávání ostatních úkolů Eurosystemu, např. správy devizových rezerv, v podobě zdanění teoretických a nerealizovaných kapitálových zisků.⁴⁴

PŘEVZETÍ ZÁVAZKŮ VEŘEJNÉHO SEKTORU

Vnitrostátní právní předpisy, na základě kterých je národní centrální banka povinna převzít závazky dříve samostatného veřejného subjektu v důsledku vnitrostátní reorganizace některých úkolů a povinností (např. v souvislosti s převodem některých úkolů v oblasti dohledu, jež dříve vykonával stát nebo nezávislé veřejné orgány či subjekty, na národní centrální banku), by byly neslučitelné se zákazem měnového financování, pokud by tato národní centrální banka nebyla chráněna před finančními závazky, které vyplývají z dřívější činnosti tohoto subjektu.

FINANČNÍ PODPORA PRO ÚVĚROVÉ NEBO FINANČNÍ INSTITUCE

Vnitrostátní právní předpisy, které umožňují, aby národní centrální banka nezávisle a na základě vlastního uvážení financovala úvěrové instituce jinak než v souvislosti s úkoly centrálního bankovníctví (jako jsou operace měnové politiky, operace v rámci platebních

⁴⁰ Stanoviska CON/2011/103 a CON/2012/22.

⁴¹ Stanovisko CON/2012/4.

⁴² Stanovisko CON/2010/4.

⁴³ Stanoviska CON/2011/91 a CON/2011/99.

⁴⁴ Stanovisko CON/2009/63.

systémů nebo operace na dočasnou podporu likvidity), a zejména podporovala insolventní úvěrové či jiné finanční instituce, jsou neslučitelné se zákazem měnového financování.

To platí zejména v případě podpory insolventních úvěrových institucí. Důvodem je to, že financováním insolventní úvěrové instituce by národní centrální banka přebírala úkol, který přísluší státu. Stejně obavy se týkají poskytnutí finančních prostředků Eurosystemem úvěrové instituci, která byla rekapitalizována za účelem obnovení její platební schopnosti cestou přímého umístění dluhových nástrojů vydaných státem za situace, kdy neexistují alternativní tržní zdroje financování (dále jen „rekapitalizační dluhopisy“) a kdy mají být tyto dluhopisy použity jako zajištění. V takovém případě, kdy je úvěrová instituce rekapitalizována státem prostřednictvím přímého umístění rekapitalizačních dluhopisů, by následné užití těchto dluhopisů jako zajištění při operacích centrální banky na podporu likvidity vyvolávalo obavy ohledně měnového financování.⁴⁵

Krizová pomoc v oblasti likvidity, kterou národní centrální banka nezávisle a na základě vlastního uvážení poskytuje solventní úvěrové instituci na základě zajištění v podobě státní záruky, musí splňovat tyto podmínky: i) musí být zajištěno, že úvěr, který národní centrální banka poskytuje, je splatný v co nejkratší době; ii) musí být ohroženy aspekty systémové stability; iii) nesmí existovat pochybnosti o právní platnosti a vymahatelnosti státní záruky podle příslušného vnitrostátního práva a iv) nesmí existovat pochybnosti o ekonomické přiměřenosti státní záruky, která by měla pokrývat jak jistinu úvěrů, tak úroky z nich.⁴⁶

Bylo by proto vhodné zvážit, zda do vnitrostátních právních předpisů nevložit odkazy na článek 123 Smlouvy.

FINANČNÍ PODPORA SYSTÉMŮ POJIŠTĚNÍ VKLADŮ A ODŠKODNĚNÍ INVESTORŮ

Směrnice o systémech pojištění vkladů⁴⁷ a směrnice o systémech pro odškodnění investorů⁴⁸ stanoví, že náklady financování systémů pojištění vkladů a systémů pro

⁴⁵ Stanoviska CON/2012/50, CON/2012/64 a CON/2012/71.

⁴⁶ Stanovisko CON/2012/4, poznámka pod čarou č. 42, v níž se odkazuje na další relevantní stanoviska v této oblasti.

⁴⁷ 23. bod odůvodnění směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/19/ES ze dne 30. května 1994 o systémech pojištění vkladů (Úř. věst. L 135, 31.5.1994, s. 5).

⁴⁸ 23. bod odůvodnění směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/9/ES ze dne 3. března 1997 o systémech odškodnění investorů (Úř. věst. L 84, 26.3.1997, s. 22).

odškodnění investorů musí nést samotné úvěrové instituce, resp. investiční podniky. Vnitrostátní právní předpisy, na jejichž základě má národní centrální banka financovat vnitrostátní systém pojištění vkladů pro úvěrové instituce nebo vnitrostátní systém pro odškodnění investorů pro investiční podniky, by byly se zákazem měnového financování slučitelné, jen pokud by takové financování mělo krátkodobý charakter, řešily by se jím naléhavé situace, byly by ohroženy aspekty systémové stability a rozhodování by bylo v pravomoci národní centrální banky. Bylo by proto vhodné zvážit, zda do vnitrostátních právních předpisů nevložit odkazy na článek 123 Smlouvy. Zvažuje-li národní centrální banka, že poskytne úvěr, musí zajistit, aby na sebe fakticky nepřebírala úkol, který přísluší státu.⁴⁹ Podpora poskytovaná centrální bankou systémům pojištění vkladů by především neměla být systematickým „předfinancováním“ těchto systémů.⁵⁰

V souladu se zákazem měnového financování nesmí národní centrální banka financovat fondy pro řešení problémů finančních institucí. Jedná-li národní centrální banka jako orgán pro řešení problémů, neměla by v žádném případě přebírat či financovat jakékoli závazky překlenovací instituce nebo subjektu pro správu aktiv.⁵¹

FUNKCE FISKÁLNÍHO AGENTA

Článek 21.2 Statutu stanoví, že „ECB a národní centrální banky mohou působit ... jako fiskální agenti“ pro „orgány, instituce nebo jiné subjekty Unie, ústřední vlády, regionální, místní nebo jiné veřejné orgány, jiné veřejnoprávní subjekty nebo veřejné podniky členských států“. Účelem článku 21.2 Statutu je umožnit národním centrálním bankám, aby po převedení pravomocí v oblasti měnové politiky na Eurosystem pokračovaly v poskytování služby fiskálního agenta, kterou tradičně poskytují centrální banky vládám a jiným veřejným subjektům, aniž by tím automaticky porušily zákaz měnového financování. Nařízení (ES) č. 3603/93 stanoví několik výslovných a úzce vymezených výjimek ze zákazu měnového financování, které se týkají funkce fiskálního agenta: i) vnitrodenní úvěry veřejnému sektoru jsou povoleny, pokud jsou omezeny na příslušný den a nelze je prodlužovat;⁵² ii) připsání šeků vystavených třetími osobami na účet veřejného sektoru předtím, než byly odepsány z účtu banky, na kterou je šek vystaven, je povoleno, uběhla-li od přijetí šeku stanovená lhůta, jež odpovídá obvyklé lhůtě pro inkaso šeků příslušnou centrální bankou, za podmínky, že případné prodloužení mezi přijetím šeku

⁴⁹ Stanovisko CON/2011/83.

⁵⁰ Stanovisko CON/2011/84.

⁵¹ Stanoviska CON/2012/99 a CON/2011/103.

⁵² Viz článek 4 nařízení (ES) č. 3603/93.

a jeho zúčtováním je výjimečné, že jde o malou částku a že se v krátké době vyrovná;⁵³ a iii) držba mincí vydaných veřejným sektorem na jeho vlastní účet je povolena, je-li hodnota těchto mincí nižší než 10 % mincí v oběhu.⁵⁴

Vnitrostátní právní předpisy upravující funkci fiskálního agenta by měly být obecně v souladu s právem EU, a zejména pak se zákazem měnového financování. S ohledem na článek 21.2 Statutu, který výslovně uznává, že poskytování služeb fiskálního agenta je legitimní funkcí, kterou tradičně vykonávají národní centrální banky, je poskytování služeb fiskálního agenta ze strany centrálních bank v souladu se zákazem měnového financování, pokud tyto služby nepřekračují rozsah funkce fiskálního agenta a nepředstavují financování povinností veřejného sektoru vůči třetím osobám ze strany centrální banky ani úvěrování veřejného sektoru ze strany centrální banky mimo úzce vymezené výjimky uvedené v nařízení (ES) č. 3603/93.⁵⁵ Vnitrostátní právní předpisy, které umožňují národní centrální bance spravovat vládní vklady a vést vládní účty, nepředstavují z hlediska souladu se zákazem měnového financování problém, pokud takové předpisy neumožňují poskytnutí úvěru, včetně jednodenního přečerpání účtů. Obavy ohledně souladu se zákazem měnového financování by však vznikly, pokud by například vnitrostátní právní předpisy umožňovaly, aby byly vklady nebo zůstatky běžných účtů úročeny nad úroveň tržních sazeb a ne na této úrovni nebo pod ní. Úročení v rozsahu, který přesahuje tržní sazbu, fakticky představuje úvěr, což je v rozporu s cílem zákazu měnového financování, a mohlo by proto narušit cíle tohoto zákazu. Je zásadní, aby veškeré úročení účtu odráželo tržní parametry, přičemž je zvlášť důležité, aby sazby, jimiž jsou vklady úročeny, odpovídaly splatnosti těchto vkladů.⁵⁶ Kromě toho bezúplatné poskytování služeb fiskálního agenta ze strany národní centrální banky nezakládá obavy ohledně měnového financování, pokud se jedná o základní služby fiskálního agenta.⁵⁷

2.2.5.2 ZÁKAZ ZVÝHODNĚNÉHO PŘÍSTUPU

Jako veřejné orgány nesmí národní centrální banky přijímat opatření, která veřejnému sektoru umožňují zvýhodněný přístup k finančním institucím, nejsou-li odůvodněna veřejným dohledem. Pravidla pro mobilizaci dluhových nástrojů nebo pro jejich poskytování do zástavy, která národní centrální banky stanoví, nesmí sloužit k obcházení

⁵³ Viz článek 5 nařízení (ES) č. 3603/93.

⁵⁴ Viz článek 6 nařízení (ES) č. 3603/93.

⁵⁵ Stanoviska CON/2009/23, CON/2009/67 a CON/2012/9.

⁵⁶ Viz mj. stanoviska CON/2010/54 a CON/2010/55.

⁵⁷ Stanovisko CON/2012/9.

zákazu zvýhodněného přístupu⁵⁸. Právní předpisy členských států v této oblasti nesmí takový zvýhodněný přístup zakládat.

Tato zpráva se zaměřuje na slučitelnost vnitrostátních právních předpisů nebo pravidel přijatých národními centrálními bankami a statutů těchto bank se zákazem zvýhodněného přístupu, který stanoví Smlouva. Touto zprávou však není dotčeno hodnocení, zda právní a správní předpisy či pravidla členských států neslouží pod záminkou veřejného dohledu k obcházení zákazu zvýhodněného přístupu. Takové hodnocení je nad rámec této zprávy.

2.2.6 JEDNOTNÝ ZPŮSOB PSANÍ EURA

Čl. 3 odst. 4 Smlouvy o Evropské unii stanoví, že „Unie vytváří hospodářskou a měnovou unii, jejíž měnou je euro“. V textech Smluv ve všech úředních jazycích, které používají latinskou abecedu, je euro v prvním pádě jednotného čísla konzistentně vyjádřeno jako „euro“. V textu psaném řeckou abecedou se euro píše jako „ευρώ“ a v cyrilici se euro píše jako „евро“.⁵⁹ V souladu s tím z nařízení Rady (ES) č. 974/98 ze dne 3. května 1998 o zavedení eura⁶⁰ jasně vyplývá, že název jednotné měny musí být stejný ve všech úředních jazycích EU s přihlédnutím k existenci různých abeced. Smlouvy tedy vyžadují, aby se slovo „euro“ psalo v prvním pádě jednotného čísla ve všech právních předpisech EU a ve všech vnitrostátních právních předpisech stejným způsobem s přihlédnutím k existenci různých abeced.

Vzhledem k výlučné pravomoci EU určit název jednotné měny jsou veškeré odchylky od tohoto pravidla neslučitelné se Smlouvami a měly by být odstraněny. Tato zásada platí pro všechny druhy vnitrostátních právních předpisů, avšak hodnocení obsažené v kapitole věnované příslušné zemi se soustřeďuje na statut národní centrální banky a na právní předpisy týkající se názvu jednotné měny v lotyštině.

⁵⁸ Viz čl. 3 odst. 2 a 10. bod odůvodnění nařízení Rady (ES) č. 3604/93 ze dne 13. prosince 1993, kterým se upřesňují definice pro uplatňování zákazu zvýhodněného přístupu obsaženého v článku 104a (nyní článek 124) Smlouvy (Úř. věst. L 332, 31.12.1993, s. 4).

⁵⁹ V „Prohlášení Lotyšské republiky, Maďarské republiky a Republiky Malta o způsobu psaní názvu jednotné měny ve Smlouvách“, které je připojeno ke Smlouvám, se uvádí: „Aniž je dotčen jednotný způsob psaní názvu jednotné měny Evropské unie podle Smluv, jak je uveden na bankovkách a mincích, Lotyšsko, Maďarsko a Malta prohlašují, že způsob psaní názvu jednotné měny, včetně odvozených tvarů, použitý v lotyšském, maďarském a maltském znění Smluv nemá vliv na stávající pravidla lotyšského, maďarského a maltského jazyka“.

⁶⁰ Úř. věst. L 139, 11.5.1998, s. 1.

2.2.7 PRÁVNÍ INTEGRACE NÁRODNÍCH CENTRÁLNÍCH BANK DO EUROSYSTÉMU

Ustanovení vnitrostátních právních předpisů (zejména statutů národních centrálních bank, ale i dalších předpisů), která by bránila plnění úkolů souvisejících s Eurosystemem nebo plnění rozhodnutí ECB, jsou neslučitelná s efektivním fungováním Eurosystemu, jakmile příslušný členský stát přijme euro. Vnitrostátní právní předpisy proto musí být upraveny tak, aby byla zajištěna slučitelnost se Smlouvou a Statutem, pokud jde o úkoly související s Eurosystemem. Za účelem dosažení souladu s článkem 131 Smlouvy bylo nutné přizpůsobit vnitrostátní právní předpisy tak, aby se zajistila jejich slučitelnost ke dni zřízení ESCB (v případě Švédska) a k 1. květnu 2004 a 1. lednu 2007 (v případě členských států, které do EU vstoupily k těmto datům). Požadavky obsažené v právních předpisech, které se vztahují k úplné právní integraci národní centrální banky do Eurosystemu, však musí nabýt účinnosti až v okamžiku, kdy dojde k úplné integraci, tj. ke dni, kdy členský stát, na který se vztahuje výjimka, přijme euro.

V této zprávě se hodnotí zejména ty oblasti, ve kterých by ustanovení právních předpisů mohla národní centrální bance bránit v plnění požadavků Eurosystemu. Patří sem ustanovení, která by mohla národní centrální bance bránit v účasti na provádění jednotné měnové politiky tak, jak je definována rozhodovacími orgány ECB, nebo která by mohla bránit guvernérovi ve výkonu jeho funkce člena Rady guvernérů ECB, nebo ustanovení, která nerespektují výsadní pravomoci ECB. Rozlišují se cíle spojené s podporou hospodářské politiky, úkoly, finanční ustanovení, kurzová politika a mezinárodní spolupráce. V neposlední řadě jsou zmíněny další oblasti, v nichž může být zapotřebí statuty národních centrálních bank přizpůsobit.

2.2.7.1 CÍLE SPOJENÉ S PODPOROU HOSPODÁŘSKÉ POLITIKY

Podmínkou úplné integrace národní centrální banky do Eurosystemu je, aby cíle stanovené v jejím statutu byly slučitelné s cíli ESCB, které stanoví článek 2 Statutu. To mimo jiné znamená, že ve statutu je třeba upravit cíle, které mají národní kontext – např. jestliže ustanovení statutu upravují povinnost provádět měnovou politiku v rámci obecné hospodářské politiky dotčeného členského státu. Kromě toho musí být sekundární cíle národní centrální banky v souladu s její povinností podporovat obecné hospodářské politiky v EU se záměrem přispět k dosažení cílů stanovených v článku 3 Smlouvy

o Evropské unii, což je sám o sobě cíl, jenž je formulován tak, že jím není dotčeno udržování cenové stability.⁶¹

2.2.7.2 ÚKOLY

Úkoly národní centrální banky členského státu, jehož měnou je euro, jsou s ohledem na postavení této národní centrální banky jako nedílné součásti Eurosystemu určeny zejména Smlouvou a Statutem. Za účelem dosažení souladu s článkem 131 Smlouvy je proto nutné porovnat ustanovení o úkolech ve statutech národních centrálních bank s příslušnými ustanoveními Smlouvy a Statutu a veškeré nesrovnalosti odstranit.⁶² To se týká veškerých ustanovení, která po přijetí eura a integraci do Eurosystemu tvoří překážku pro plnění úkolů souvisejících s ESCB, a zvláště pak ustanovení, která nerespektují pravomoci ESCB podle kapitoly IV Statutu.

Veškeré vnitrostátní právní předpisy týkající se měnové politiky musí uznat, že měnovou politiku EU provádí Eurosystem.⁶³ Statuty národních centrálních bank mohou obsahovat ustanovení o nástrojích měnové politiky. Tato ustanovení by měla být srovnatelná s ustanoveními obsaženými ve Smlouvě a Statutu a veškeré nesrovnalosti musí být odstraněny tak, aby byl splněn článek 131 Smlouvy.

V souvislosti s nedávnými návrhy vnitrostátních právních předpisů, které byly reakcí na problémy na finančních trzích, ECB zdůraznila, že je třeba se vyhnout jakémukoli narušení národních segmentů peněžního trhu eurozóny, neboť by to mohlo narušit provádění jednotné měnové politiky. Zejména se to týká poskytování státních záruk za mezibankovní vklady.⁶⁴

Členské státy musí zajistit, aby vnitrostátní legislativní opatření zaměřená na řešení problémů podnikatelských subjektů s likviditou, např. jejich dluhů vůči finančním institucím, neměla negativní vliv na likviditu na trhu. Tato opatření nesmí být v rozporu se zásadou otevřeného tržního hospodářství, jak se uvádí v článku 3 Smlouvy o Evropské unii, neboť by to mohlo narušit tok úvěrů, významně ovlivnit stabilitu finančních institucí a trhů, a ovlivnit tak plnění úkolů Eurosystemu.⁶⁵

⁶¹ Stanoviska CON/2010/30 a CON/2010/48.

⁶² Viz zejména články 127 a 128 Smlouvy a články 3 až 6 a článek 16 Statutu.

⁶³ První odrážka čl. 127 odst. 2 Smlouvy.

⁶⁴ Stanoviska CON/2009/99 a CON/2011/79.

⁶⁵ Stanovisko CON/2010/8.

Vnitrostátní právní předpisy, které národní centrální bance udělují výhradní právo vydávat bankovky, musí uznat, že po přijetí eura má výhradní právo povolovat vydávání eurobankovek Rada guvernérů ECB podle čl. 128 odst. 1 Smlouvy a článku 16 Statutu, přičemž právo vydávat eurobankovky náleží ECB a národním centrálním bankám. Vnitrostátní právní předpisy, které vládě umožňují ovlivňovat záležitosti, jako je nominální hodnota, výroba, objem nebo stahování eurobankovek z oběhu, musí být rovněž buď zrušeny, nebo v nich musí být uznána pravomoc ECB v oblasti eurobankovek, jak je vymezena v příslušných ustanoveních Smlouvy a Statutu. Bez ohledu na to, jak jsou mezi vládou a národní centrální bankou rozděleny pravomoci v oblasti mincí, musí příslušná ustanovení uznat, že pravomoc schvalovat objem emise euromincí po přijetí eura náleží ECB. Členský stát nesmí považovat oběživo za dluh národní centrální banky vůči vládě tohoto členského státu, protože to by bylo v rozporu jak s koncepcí jednotné měny, tak s požadavky na právní integraci Eurosystemu.⁶⁶

Pokud jde o správu devizových rezerv⁶⁷, porušuje Smlouvu každý členský stát, který přijal euro a nepřevádí své oficiální devizové rezervy⁶⁸ příslušné národní centrální bance. V rozporu s čl. 127 odst. 2 třetí odrážkou Smlouvy by dále bylo právo třetí strany – např. vlády nebo parlamentu – ovlivňovat rozhodování národní centrální banky v oblasti správy oficiálních devizových rezerv. Národní centrální banky jsou kromě toho povinny ECB poskytnout devizové rezervy v poměru ke svým podílům na upsaném základním kapitálu ECB. To znamená, že pro to, aby národní centrální banky mohly převádět devizové rezervy na ECB, nesmějí existovat žádné právní překážky.

2.2.7.3 FINANČNÍ USTANOVENÍ

Finanční ustanovení Statutu obsahují pravidla týkající se účetní závěrky⁶⁹, auditu účetnictví⁷⁰, upisování základního kapitálu⁷¹, převodu devizových rezerv⁷² a přerozdělování měnových příjmů⁷³. Národní centrální banky musí být schopny plnit povinnosti, které z těchto ustanovení vyplývají, a všechna neslučitelná vnitrostátní ustanovení musí být proto zrušena.

⁶⁶ Stanovisko CON/2008/34.

⁶⁷ Třetí odrážka čl. 127 odst. 2 Smlouvy.

⁶⁸ S výjimkou devizových provozních zůstatků, které vlády členských států mohou držet podle čl. 127 odst. 3 Smlouvy.

⁶⁹ Článek 26 Statutu.

⁷⁰ Článek 27 Statutu.

⁷¹ Článek 28 Statutu.

⁷² Článek 30 Statutu.

⁷³ Článek 32 Statutu.

2.2.7.4 KURZOVÁ POLITIKA

Vnitrostátní právní předpisy členského státu, na který se vztahuje výjimka, mohou stanovit, že za kurzovou politiku tohoto členského státu je odpovědná vláda, přičemž konzultativní nebo výkonná úloha je svěřena národní centrální bance. Avšak v okamžiku, kdy členský stát euro přijme, musí tyto právní předpisy zohledňovat skutečnost, že odpovědnost za kurzovou politiku eurozóny přechází v souladu s články 138 a 219 Smlouvy na úroveň EU.

2.2.7.5 MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE

Pro přijetí eura musí být vnitrostátní právní předpisy slučitelné s článkem 6.1 Statutu, který stanoví, že v oblasti mezinárodní spolupráce týkající se úkolů svěřených Eurosystemu rozhoduje ECB o způsobu zastoupení ESCB. Vnitrostátní právní předpisy, které národní centrální bance umožňují podílet se na činnosti mezinárodních měnových institucí, musí podmínit takovou účast souhlasem ECB (článek 6.2 Statutu).

2.2.7.6 RŮZNÉ

Kromě výše uvedených okruhů otázek musí být v případě některých členských států vnitrostátní předpisy přizpůsobeny i v jiných oblastech (např. v oblasti zúčtovacích a platebních systémů a výměny informací).

3 SHRNUTÍ – LOTYŠSKO

V referenčním období od května 2012 do dubna 2013 dosáhla v Lotyšsku dvanáctiměsíční průměrná inflace měřená HICP úrovně 1,3 %, což je výrazně pod referenční hodnotou pro kritérium cenové stability ve výši 2,7 %.

Pohled hlouběji do minulosti ukazuje, že růst spotřebitelských cen byl v Lotyšsku velmi volatilní a v posledních deseti letech se jeho roční průměr pohyboval mezi -1,2 a 15,3 %. Po vstupu Lotyšska do EU v roce 2004 inflace stoupla a několik let kolísala mezi 6 a 7 % a následně v letech 2007 a 2008 prudce vzrostla. Zejména během let silného růstu ve druhé polovině desetiletí vykazovalo lotyšské hospodářství stále více známek vážného přehřátí a rostoucích makroekonomických nerovnováh. Vzhledem k tomu, že se tento makroekonomický vývoj ukázal být neudržitelný, se lotyšská ekonomika ocitla počínaje rokem 2008 v hluboké krizi. Průměrná roční inflace měřená HICP dosáhla v roce 2008 maxima na úrovni 15,3 % a poté prudce klesla. Snížily se spotřebitelské ceny a zejména jednotkové mzdové náklady, což Lotyšsku pomohlo obnovit cenovou a nákladovou konkurenceschopnost. Tyto korekce skončily během roku 2010 v důsledku stabilizace makroekonomických podmínek a opětovného postupného růstu jednotkových mzdových nákladů. Vývoj inflace v posledních několika letech ovlivnilo především kolísání světových cen komodit a změny nepřímých daní a regulovaných cen. Poslední vývoj pak ukazuje, že meziroční inflace měřená HICP se počátkem roku 2013 nadále snižovala a v dubnu dosahovala úrovně -0,4 % poté, co v polovině roku 2011 dosáhla maximální úrovně 4,8 %. Tento pokles však také odrážel vliv snížení sazby DPH s platností od července 2012 (o jeden procentní bod na 21 %) a nižší nárůst regulovaných cen zaznamenaný od ledna 2013 (v nižším nárůstu se promítá také pokles cen komodit).

Poslední dostupné prognózy předních mezinárodních institucí předpokládají, že v letech 2013 a 2014 inflace vzroste, přičemž v roce 2013 dosáhne úrovně mezi 1,4 a 1,8 % a v roce 2014 mezi 2,1 a 2,7 %. Pro rok 2014 jsou tyto prognózy vyšší než prognózy pro průměr eurozóny. Rizika uvedených projekcí inflace jsou pro příští léta vychýlena směrem nahoru. Tato rizika vycházejí především z možných vyšších cen komodit a silnějšího než očekávaného růstu mzdových nákladů.

Pokud jde o další vývoj, vzhledem k omezenému manévrovacímu prostoru měnové politiky v kontextu charakterizovaném nedostatečným prostorem pro flexibilitu

nominálních směnných kurzů bude zachování nízké míry inflace v Lotyšsku ve střednědobém horizontu náročné. Zkušenosti z období hospodářského růstu v letech 2005 až 2007 ukazují, že mít domácí cenové tlaky pod kontrolou a vyhnout se obnovenému nadměrnému hospodářskému růstu může být obtížné. Přitom předchozí ztráty konkurenceschopnosti růst utlumí a v následujících letech by tak mohly do určité míry oslabit inflační tlaky. V každém případě je pravděpodobné, že ve střednědobém horizontu bude dorovnávání hospodářské úrovně zvyšovat inflační diferencíál mezi Lotyšskem a zeměmi eurozóny, neboť HDP na obyvatele i cenová hladina jsou v Lotyšsku stále nižší než v eurozóně. Přesný rozsah vlivu na inflaci, který z uvedeného procesu vyplývá, je však obtížné posoudit. Celkově v souvislosti s procesem hospodářské konvergence nelze vyloučit, že se znovu objeví výrazné tlaky na straně poptávky. Vzhledem k nedostatečné flexibilitě nominálního směnného kurzu a omezením alternativních proticyklických opatření může být obtížné předejít opětovnému vytváření makroekonomických nerovnováh, včetně vysoké míry inflace.

V současné době je tedy průměrná dvanáctiměsíční inflace měřená HICP v Lotyšsku značně pod referenční hodnotou. Existují však obavy týkající se udržitelnosti konvergence cenového vývoje.

Na Lotyšsko se v době dokončování této zprávy vztahuje rozhodnutí Rady EU o existenci nadměrného schodku, přičemž lhůta pro nápravu nadměrného schodku byla stanovena na rok 2012. V referenčním roce 2012 vykázalo saldo rozpočtu vládních institucí schodek ve výši 1,2 % HDP, tedy výrazně pod referenční hodnotou 3 %. Poměr hrubého veřejného dluhu k HDP činil 40,7 %, což je úroveň nižší než referenční hodnota 60 %. Prognóza Evropské komise pro rok 2013 předpokládá zachování poměru schodku k HDP na úrovni 1,2 % a zvýšení poměru veřejného dluhu k HDP na 43,2 %. Pokud jde o další fiskální faktory, poměr rozpočtového schodku v roce 2012 nepřekročil poměr veřejných investic k HDP. V roce 2013 a následujících letech musí Lotyšsko pokročit v oblasti fiskální konsolidace v souladu s požadavky preventivní části Paktu stability a růstu a důsledně dodržovat ustanovení nedávno přijatého zákona o fiskální kázní.

Lotyšský lats se od 2. května 2005 účastní mechanismu ERM II se standardním flukтуаčním rozpětím ± 15 %. Při vstupu do mechanismu ERM II se lotyšské orgány jednostranně zavázaly udržovat směnný kurz latsa na centrální paritě vůči euru s flukтуаčním pásmem ± 1 %, čímž nebyly ECB uloženy žádné další povinnosti.

Ve sledovaném dvouletém období, od 17. května 2011 do 16. května 2013, zůstal lats blízko své centrální parity. Maximální odchylka směnného kurzu od centrální parity v ERM II směrem nahoru i směrem dolů dosáhla 1,0 %. V období od konce roku 2008 do ledna 2012 byl uplatňován program mezinárodní finanční pomoci (pod vedením EU a MMF) o objemu 7,5 mld. EUR. V období od konce roku 2008 do konce roku 2010 vyčerpaly lotyšské orgány z tohoto programu celkem 4,5 mld. EUR, čímž zmírnily finanční zranitelnost a pomohly snížit kurzové tlaky. Během dvouletého referenčního období od 17. května 2011 do 16. května 2013 nevyčerpaly lotyšské orgány zbývající prostředky v objemu 3,0 mld. EUR a své závazky splatily MMF před termínem. Nicméně vzhledem k tomu, že program mezinárodní finanční pomoci také pomohl zmírnit rizika související s finanční zranitelností, mohl rovněž přispět ke snížení rizika kurzových tlaků. Kurzová volatilita lotyšského latsu vůči euru měřená na základě anualizované směrodatné odchylky denních procentních změn se ve sledovaném období většinou pohybovala na velmi nízkých hodnotách. Diferenciály krátkodobých úrokových sazeb vůči tříměsíční sazbě EURIBOR byly během celého roku 2011 záporné, přičemž následně vzrostly na velmi nízké kladné hodnoty. Pokud jde o dlouhodobější horizont, v dubnu 2013 se reálný efektivní směnný kurz lotyšského latsu i jeho reálný dvoustranný kurz vůči euru dostaly poměrně blízko úrovní odpovídajících desetiletých historických průměrů. Pro Lotyšsko byly v letech 2006 a 2007 typické velmi rozsáhlé souhrnné schodky běžného a kapitálového účtu platební bilance, přesahující 20 % HDP. Po silném poklesu domácí poptávky, který vedl ke snížení dovozů, a po posílení konkurenceschopnosti a silném oživení vývozu schodek výrazně klesl a souhrnné saldo běžného a kapitálového účtu vykazovalo v roce 2009 velmi vysoký přebytek ve výši 11,1 % HDP. Tento razantní posun odrážel výrazný pokles schodku bilance zboží a v menší míře růst přebytku ve službách a převodech i dočasné zlepšení bilance výnosů. Tento přebytek se však následně snížil na 0,0 % v roce 2011 a na 1,3 % v roce 2012 a odrážel tak oživení domácí poptávky, zejména pak investic, kdy silný růst dovozu předstihl růst vývozu. Čistá investiční pozice země vůči zahraničí se až do nástupu krize prudce zhoršovala, a to z -43,8 % HDP v roce 2003 na -82,7 % v roce 2009, ale následně se v roce 2012 zlepšila na -65,1 %. Skutečnost, že čisté závazky země vůči zahraničí jsou stále velmi vysoké, ukazuje na význam fiskálních a strukturálních opatření podporujících udržitelnost bilancí vůči zahraničí.

Během referenčního období od května 2012 do dubna 2013 činila úroveň dlouhodobých úrokových sazeb průměrně 3,8 % a nacházela se tedy pod referenční hodnotou 5,5 % pro konvergenční kritérium úrokových sazeb. Během referenčního období došlo v souvislosti

se zlepšujícími se makroekonomickými podmínkami a veřejnými financemi k poklesu dlouhodobých úrokových sazeb, byly zvýšeny úvěrové ratingy a zlepšily se – především ve druhé polovině roku 2012 – podmínky na světových finančních trzích. Na konci referenčního období dosahovala dlouhodobá úroková sazba úrovně 3,2 %, což bylo o 0,3 procentního bodu nad průměrem eurozóny (a o 1,6 procentního bodu nad výnosem z dlouhodobých státních dluhopisů zemí eurozóny s ratingem AAA).

Celkově i přes skutečnost, že Lotyšsko nepřekračuje referenční hodnoty konvergenčních kritérií, existují obavy ohledně dlouhodobější udržitelnosti ekonomické konvergence Lotyšska. V minulosti Lotyšsko zaznamenalo období velkého růstu a poklesu a vysokou makroekonomickou volatilitu, což se také projevilo mimo jiné na domácích cenách a dlouhodobých úrokových sazbách. V poslední době Lotyšsko zavedlo řadu opatření ke zdokonalení domácího rámce proticyklických politik. Vstupem do měnové unie se země vzdává nástrojů měnové a kurzové politiky a zvyšuje se význam vnitřní flexibility a odolnosti. Pro ekonomickou udržitelnost je tak nezbytná trvalá připravenost orgánů i široké veřejnosti ke změnám a k zavádění nezbytných reforem a opatření k zajištění makroekonomické stability a konkurenceschopnosti ekonomiky.

Pro vytvoření a zachování prostředí podporujícího udržitelnou konvergenci v Lotyšsku je nezbytné provádět hospodářské politiky zaměřené na zajištění celkové makroekonomické stability včetně udržitelné cenové stability. Pokud jde o makroekonomické nerovnováhy, Evropská komise ve zprávách mechanismu varování v roce 2012 a 2013 Lotyšsko nevybrala pro důkladný přezkum. Zároveň vzhledem k tomu, že má měnová politika v důsledku nedostatečné flexibility nominálního směnného kurzu omezený manévrovací prostor, je nezbytné, aby politiky v dalších oblastech poskytly ekonomice prostředky, které by umožnily čelit otřesům specifickým pro danou zemi a pomohly vyhnout se možnému opětovnému nahromadění makroekonomických nerovnováh. Příslušné orgány by proto měly vedle opatření přijatých od roku 2009 zvážit také způsoby dalšího posílení alternativních proticyklických opatření, která mají k dispozici. Vytvořit prostředí podporující udržitelnou cenovou stabilitu a podpořit konkurenceschopnost a růst zaměstnanosti pomůže zejména pokrok v oblastech uvedených níže.

V první řadě je nezbytné, aby Lotyšsko pokračovalo v komplexní fiskální konsolidaci v souladu s požadavky Paktu stability a růstu a aby zavedlo a dodržovalo fiskální rámec, který v budoucnu umožní vyvarovat se návratu k procyklickým opatřením. Dále je

nezbytné zachovat přírůstek konkurenceschopnosti, dosažený v posledních letech, tím, že nedojde k obnovenému nárůstu jednotkových mzdových nákladů. Naprosto nezbytné je rovněž zavést další strukturální reformy zaměřené především na zlepšení fungování trhu práce, kde existuje vysoká nezaměstnanost při současném nesouladu kvalifikace pracovních sil s potřebami trhu a nedostatku pracovních sil v některých odvětvích.

Přestože Lotyšsko vykazuje vysokou přizpůsobivost, ukazatele kvality institucí a řízení svědčí o nezbytnosti učinit v tomto ohledu pokrok. Jak vyplývá z aktuálního pořadí 27 členských států EU vydaných různými mezinárodními organizacemi, zvláště pozitivně je hodnoceno podnikatelské prostředí v Lotyšsku, zatímco relativně slabé celkové umístění země v oblasti řízení naznačuje, že by bylo vhodné posílit institucionální prostředí (pro další podrobnosti viz oddíl 1 kapitoly 4). Navíc se odhaduje, že v Lotyšsku stále existuje poměrně rozsáhlá stínová ekonomika, i když se zmenšuje. Tyto slabé stránky nejen mají za následek nižší příjmy veřejných rozpočtů, ale také narušují hospodářskou soutěž, poškozují konkurenceschopnost Lotyšska a snižují jeho atraktivitu jako cíle přímých zahraničních investic, čímž omezují dlouhodobější investice a produktivitu.

I když se nejedná o nový jev, ve finančním sektoru opět roste závislost značné části bankovního sektoru na vkladech nerezidentů jako zdroji financování, která představuje značné riziko pro finanční stabilitu. Navíc potenciální opětovný vznik domácích nerovnováh nebo nadměrného růstu úvěrů by pro finanční stabilitu mohly představovat další rizika. Vedle náležitých mikroobezřetnostních politik je naprosto nezbytné, aby byl k dispozici komplexní soubor opatření. Ten by měl obsahovat: i) makroobezřetnostní opatření, analýzu rozvah národních účtů a zátěžové testy, ii) řádné mechanismy financování systému pojištění vkladů, iii) efektivní nástroje ozdravování a řešení problémů, iv) posílené monitorování případných hromadících se makroekonomických nerovnováh, které by mohly ohrozit finanční stabilitu, včetně připravenosti přijmout dodatečná opatření, bude-li to nezbytné, a v) nejvyšší možné standardy při uplatňování mezinárodních pravidel proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. Finanční stabilitě by dále měla prospívat účast Lotyšska na jednotném mechanismu dohledu (SSM), který by měl vstoupit v platnost v roce 2014.

Lotyšské právní předpisy splňují veškeré požadavky týkající se nezávislosti centrální banky, zákazu měnového financování a právní integrace do Eurosystemu. Avšak v zájmu právní jistoty by bylo vhodné vyjasnit ustanovení čl. 43 odst. 1 zákona o Latvijās Banka,

které požaduje, aby nad ní lotyšský parlament vykonával dohled, a to při příležitosti další revize jeho ustanovení.

GLOSÁŘ

Acquis communautaire: soubor právních předpisů Unie včetně její interpretace Soudním dvorem Evropské unie. Tyto právní předpisy jsou pro všechny členské státy EU závazné.

Bankovní unie: jeden z klíčových prvků dokončení hospodářské a měnové unie, který se skládá z integrovaného finančního rámce s jednotným souborem pravidel, **jednotného mechanismu dohledu**, společné ochrany vkladů a jednotného mechanismu restrukturalizace.

Běžné převody: převody **vládních institucí** (např. ve vztahu k mezinárodní spolupráci), platby běžných daní z příjmů a majetku a další převody, např. remitence zaměstnanců, které nejsou spojeny s kapitálovými výdaji. Zahrnují rovněž výrobní a dovozní dotace, sociální dávky a převody orgánům EU.

Centrální parita: kurz měny každé země, která se účastní mechanismu **ERM II**, vůči euru, kolem kterého je stanoveno **flukтуаční rozpětí v rámci ERM II**.

Cyklická složka rozpočtového salda: ukazuje vliv **mezery výstupu**, tak jak ji odhaduje **Evropská komise**, na rozpočtové saldo.

Čisté investiční výdaje: zahrnují vládní finální investiční výdaje (tj. hrubou tvorbu fixního kapitálu plus čisté pořízení pozemků a nehmotných aktiv plus změnu v objemu držených akcií) a čisté kapitálové transfery (tj. investiční dotace plus jednostranné transfery vyplácené sektorem **vládních institucí** na financování konkrétních položek při hrubé tvorbě fixního kapitálu v ostatních sektorech minus kapitálové daně a ostatní kapitálové transfery ve prospěch sektoru vládních institucí).

Diferenciál tempa růstu a úrokových sazeb: rozdíl mezi meziročním tempem růstu nominálního HDP a nominální průměrnou úrokovou sazbou vyplácenou za nesplacený vládní dluh (tzv. „efektivní“ úroková sazba). Tento diferenciál je jedním z hlavních faktorů způsobujících změnu **dlehu** vládních institucí.

Dluh (vládní instituce): dluh **vládních institucí** je definován jako celková hrubá výše nesplaceného dlehu v nominální hodnotě na konci roku, která je konsolidována uvnitř

sektorů i mezi sektory vládních institucí. Poměr veřejného dluhu k HDP je definován jako poměr dluhu vládních institucí k HDP v běžných tržních cenách. Tento poměr je předmětem jednoho z fiskálních kritérií používaných pro definici existence nadměrného schodku, jak to stanoví čl. 126 odst. 2 **Smlouvy**.

Dluh soukromého sektoru: zahrnuje zůstatky emitovaných cenných papírů a přijatých úvěrů ke konci roku v sektorech nefinančních podniků a domácností (včetně neziskových institucí sloužících domácnostem). Poměr soukromého dluhu k HDP je definován jako poměr dluhu soukromého sektoru k HDP v běžných tržních cenách.

Efektivní směnný kurz (EER) (nominální/reálný): vážený průměr dvoustranných směnných kurzů měny dané země vůči měnám jejích hlavních obchodních partnerů. Použité váhy odrážejí podíl každé cizí země na obchodní výměně se sledovanou zemí a přihlížejí ke konkurenci na třetích trzích. Reálný EER je nominální EER deflovaný váženým průměrem zahraničních cen oproti domácím cenám.

ERM II: kurzový mechanismus, který poskytuje rámec pro spolupráci v oblasti kurzové politiky mezi zeměmi **eurozóny** a členskými státy EU mimo eurozónu. ERM II je mnohostranný mechanismus s pevně stanovenými **centrálními paritami** (které však lze upravovat) a se standardním flukтуаčním rozpětím $\pm 15\%$. Rozhodnutí o centrálních paritách a případně i o užších flukтуаčních pásmech jsou přijímána po dohodě mezi příslušnými členskými státy EU, zeměmi eurozóny, **Evropskou centrální bankou (ECB)** a ostatními členskými státy EU, které se mechanismu účastní. Všichni účastníci ERM II včetně ECB mají právo iniciovat důvěrný postup vedoucí ke změně centrální parity (viz také **úprava centrální parity**).

Euroskupina: neformální shromáždění ministrů hospodářství a financí členských států EU, jejichž měnou je euro. Její postavení je vymezeno v článku 137 **Smlouvy** a v Protokolu č. 14. Euroskupina zasedá pravidelně (obvykle před zasedáním **Rady ECOFIN**) a projednává otázky související se společnou odpovědností zemí eurozóny za jednotnou měnu. K účasti na jejích zasedáních jsou pravidelně zvány **Evropská komise** a **Evropská centrální banka**.

Eurostat: statistický úřad EU. Je organizační složkou **Evropské komise** a odpovídá za tvorbu statistik v EU.

Eurosystém: systém centrálních bank **eurozóny**. Skládá se z **Evropské centrální banky** a **národních centrálních bank** členských států EU, jejichž měnou je euro.

Eurozóna: oblast zahrnující členské státy EU, jejichž měnou je euro a ve kterých se provádí jednotná měnová politika, za niž odpovídá **Rada guvernérů Evropské centrální banky**. Eurozóna se v současné době skládá z Belgie, Německa, Estonska, Irska, Řecka, Španělska, Francie, Itálie, Kypru, Lucemburska, Malty, Nizozemska, Rakouska, Portugalska, Slovinska, Slovenska a Finska.

Evropská centrální banka (ECB): orgán EU, který společně s **národními centrálními bankami** členských států EU, jejichž měnou je euro, určuje a provádí měnovou politiku eurozóny. ECB tvoří jádro **Eurosystému** a **Evropského systému centrálních bank (ESCB)**, jež jsou řízeny rozhodovacími orgány ECB: **Radou guvernérů**, **Výkonnou radou** a také třetím rozhodovacím orgánem, **Generální radou**. ECB má právní subjektivitu podle čl. 282 odst. 3 **Smlouvy**. Zajišťuje, že jsou plněny úkoly svěřené Eurosystému a ESCB, a to buď vlastními kroky, nebo kroky národních centrálních bank v souladu se **statutem** ESCB.

Evropská komise: orgán EU, který zajišťuje uplatňování ustanovení obsažených ve **Smlouvě**. Komise vypracovává politiky EU, navrhuje nové právní předpisy EU a zajišťuje řádné plnění rozhodnutí EU. V oblasti hospodářské politiky Evropská komise navrhuje tzv. Integrované zásady pro růst a zaměstnanost, jejichž součástí jsou Hlavní směry hospodářské politiky a Zásady politiky zaměstnanosti. Evropská komise také podává zprávy o hospodářském vývoji a hospodářské politice **Radě Evropské unie (Radě EU)**. Sleduje také vývoj veřejných financí v rámci mnohostranného dohledu a podává o něm zprávy Radě EU.

Evropská rada: orgán EU, který se skládá z hlav států a předsedů vlád členských států EU, předsedy **Evropské komise** a předsedy Evropské rady (viz rovněž **Rada Evropské unie**). Určuje hlavní směry vývoje EU a definuje její obecné politické směřování a priority. Nemá legislativní pravomoc.

Evropský měnový institut (EMI): dočasná instituce, založená na začátku druhé etapy **Hospodářské a měnové unie** 1. ledna 1994. Po ustavení **Evropské centrální banky** 1. června 1998 vstoupila do likvidace.

Evropský parlament: orgán EU, v němž zasedá 754 přímo volených zástupců občanů členských států EU (stav z března 2012). Evropský parlament se podílí na legislativním procesu v EU, jeho pravomoci se však liší v závislosti na postupu uplatňovaném pro přijetí konkrétního právního předpisu EU. V otázkách souvisejících s měnovou politikou a **Evropským systémem centrálních bank** plní obvykle pouze poradní funkci. **Smlouva** však zavádí určité mechanismy, které zajišťují demokratickou odpovědnost **Evropské centrální banky (ECB)** vůči Evropskému parlamentu (např. předložení Výroční zprávy ECB včetně obecné debaty o měnové politice a pravidelná vystoupení před Výborem pro hospodářské a měnové záležitosti).

Evropský systém centrálních bank (ESCB): skládá se z **Evropské centrální banky (ECB)** a **národních centrálních bank** všech 27 členských států EU. Kromě členů **Eurosystemu** tedy zahrnuje národní centrální banky těch členských států, jejichž měnou není euro. ESCB je řízen **Radou guvernérů** a **Výkonnou radou**, a také **Generální radou** jako třetím rozhodovacím orgánem ECB.

Evropský systém účtů 1995 (ESA 95): obecný a integrovaný systém makroekonomických účtů založený na mezinárodně uznávaných statistických pojmech, definicích, klasifikacích a účetních pravidlech, zaměřený na dosažení harmonizovaného kvantitativního popisu ekonomik členských států EU. ESA 95 je pro EU upravená verze světového Systému národních účtů 1993 (SNA 93).

Flukтуаční rozpětí v rámci ERM II: vzájemnou dohodou určená nejvyšší a nejnižší úroveň kurzu vůči euru v rámci **ERM II**, mezi nimiž se mohou měny členských zemí pohybovat.

Fondové a nefondové penzijní systémy: fondové penzijní systémy jsou takové systémy, které financují penzijní platby z oddělených a účelově vázaných aktiv. V těchto systémech mohou být příspěvky rovny závazkům, případně mohou být vyšší či nižší v závislosti na objemu kumulovaných příspěvků ve vztahu k výši penzijních nároků. Nefondové penzijní systémy financují současné penzijní platby z průběžných příspěvků budoucích penzistů či

jiných průběžných prostředků, např. z daní či transferů. Nefondové systémy mohou držet značná aktiva (například z důvodů likvidity či jako rezervy).

Generální rada ECB: jeden z rozhodovacích orgánů **Evropské centrální banky (ECB)**. Skládá se z prezidenta a viceprezidenta ECB a guvernérů **národních centrálních bank** všech zemí **Evropského systému centrálních bank**.

Harmonizované dlouhodobé úrokové sazby: článek 4 Protokolu č. 13 o kritériích konvergence, na který se odkazuje v článku 140 **Smlouvy**, stanoví, že konvergence úrokových sazeb se měří na základě úrokových sazeb dlouhodobých státních dluhopisů nebo srovnatelných cenných papírů, s přihlédnutím k rozdílnému vymezení pojmů v jednotlivých členských státech. Pro splnění tohoto požadavku Smlouvy zpracovala **Evropská centrální banka** koncepci harmonizace statistiky dlouhodobých úrokových sazeb a ve spolupráci s **Eurostatem** a jeho jménem pravidelně shromažďuje údaje o úrokových sazbách od **národních centrálních bank**. Pro hodnocení konvergence v této zprávě se používají harmonizované údaje.

Harmonizovaný index spotřebitelských cen (HICP): ukazatel vývoje spotřebitelských cen, který sestavuje **Eurostat** a který je harmonizován pro všechny země EU.

Hospodářská a měnová unie (HMU): výsledek procesu harmonizace hospodářských politik členských států EU, jenž vedl k jednotné měně euro a jednotné měnové politice v **eurozóně**. Proces dosažení HMU, který je popsán ve **Smlouvě**, se odehrál ve třech etapách. Třetí a poslední etapa započala 1. ledna 1999 neodvolatelným stanovením směnných kurzů, přenesením pravomocí měnové politiky na **Evropskou centrální banku** a zavedením eura. Proces budování HMU završilo zavedení hotovostního eura 1. ledna 2002.

Hospodářský a finanční výbor: poradní orgán EU, který pro **Radu ECOFIN** a **Evropskou komisi** připravuje témata spojená s hospodářskou a finanční situací členských států EU. Jeho složení a úkoly jsou uvedeny v článku 134 **Smlouvy**.

Hrubý zahraniční dluh: zůstatek finančních závazků ekonomiky, které v určitém budoucím okamžiku vyžadují splacení jistiny nebo úroku nerezidentskému subjektu.

Intervence na hranici flukтуаčního rozpětí: povinná intervence, kterou centrální banky provádějí, pokud jejich měny dosáhnou nejnižší nebo nejvyšší úrovně **flukтуаčního rozpětí v rámci ERM II**.

Intervence uvnitř flukтуаčního rozpětí: intervence uvnitř **flukтуаčního rozpětí v rámci ERM II**, pomocí nichž se centrální banka snaží ovlivnit kurz své měny.

Investice: hrubá tvorba fixního kapitálu podle definice v **Evropském systému účtů 1995**.

Investiční pozice vůči zahraničí: hodnota a složení finančních pohledávek a finančních závazků dané ekonomiky vůči zbytku světa. Čistá investiční pozice vůči zahraničí se také označuje jako čistá zahraniční aktiva.

Jednotný mechanismus dohledu: mechanismus, který tvoří ECB a odpovědné vnitrostátní orgány a který bude provádět dohledové úkoly, které mají být ECB svěřeny. ECB bude odpovídat za efektivní a konzistentní fungování tohoto mechanismu, který bude součástí **bankovní unie**.

Kombinované saldo přímých a portfoliových investic: součet salda přímých investic a salda portfoliových investic na finančním účtu platební bilance. Přímé investice jsou přeshraniční investice za účelem získání trvalého podílu v podniku v jiné zemi (v praxi se předpokládá získání podílu odpovídajícího alespoň 10 % kmenových akcií nebo hlasovacích práv). Patří sem investice do základního kapitálu, reinvestované zisky a „ostatní kapitál“ související s mezipodnikovými transakcemi. Pod portfoliové investice spadají majetkové cenné papíry (pokud se nejedná o přímé investice) a dluhové cenné papíry (dluhopisy a nástroje peněžního trhu).

Konvergenční program: program popisující cestu k dosažení **referenčních hodnot** vymezených ve **Smlouvě**, který obsahuje střednědobé vládní plány a předpoklady týkající se vývoje hlavních hospodářských veličin. V tomto programu jsou také popsána opatření směřující ke konsolidaci veřejných financí a hlavní scénáře hospodářského vývoje. Konvergenční programy se obvykle vztahují na následující tři až čtyři roky a jsou každoročně aktualizovány. Posuzují je **Evropská komise** a **Hospodářský a finanční výbor**, jejichž zprávy slouží jako podklad pro hodnocení, které provádí **Rada ECOFIN**. Od počátku třetí etapy **Hospodářské a měnové unie** předkládají členské státy EU

s dočasnou výjimkou pro zavedení eura konvergenční programy, zatímco státy, které jsou členy **eurozóny**, předkládají v souladu s **Paktem stability a růstu** roční programy stability.

Kritéria konvergence: kritéria popsaná v čl. 140 odst. 1 Smlouvy (a podrobněji vymezená v Protokolu č. 13 o kritériích konvergence, na který se v článku 140 odkazuje), která musí každý členský stát EU splnit předtím, než může zavést euro. Tato kritéria se týkají cenové stability, vládních finančních pozic, směnných kurzů a dlouhodobých úrokových sazeb. Zprávy vydané podle čl. 140 odst. 1 **Evropskou komisí** a **Evropskou centrální bankou** posuzují na základě plnění těchto kritérií, zda členský stát dosáhl vysokého stupně udržitelné konvergence. Dále posuzují slučitelnost vnitrostátních předpisů včetně statutu **národní centrální banky** daného členského státu se **Smlouvami**.

Lisabonská smlouva: pozměnila dvě základní smlouvy EU: Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, která byla přejmenována na Smlouvu o fungování Evropské unie. Lisabonská smlouva byla podepsána v Lisabonu dne 13. prosince 2007 a vstoupila v platnost dne 1. prosince 2009.

Mezera výstupu: rozdíl mezi skutečným a potenciálním produktem ekonomiky vyjádřený v procentech potenciálního produktu. Potenciální produkt se vypočítává na základě trendu tempa růstu ekonomiky. Kladná mezera výstupu znamená, že skutečný produkt dosahuje vyšší úrovně, než naznačuje trend nebo potenciální produkt, a poukazuje tudíž na možnost vzniku inflačních tlaků. Záporná mezera výstupu naopak znamená, že skutečný produkt je nižší než trend nebo potenciální produkt, a že tudíž v ekonomice nemusejí existovat inflační tlaky.

Národní centrální banka (NCB): centrální banka členského státu EU.

Necyklické faktory: faktory ovlivňující saldo vládního rozpočtu, které nejsou způsobeny cyklickými výkyvy (viz **cyklická složka rozpočtového salda**). Mohou být tedy způsobeny strukturálními, tj. trvalými změnami v rozpočtové politice nebo **opatřeními s přechodným vlivem**.

Opatření s přechodným vlivem: jedná se o veškeré necyklické vlivy na fiskální proměnné, které i) snižují (nebo zvyšují) schodek rozpočtu nebo hrubý dluh **vládních**

institucí (viz také **dluh** a **schodek**) pouze v daném období (jednorázové vlivy), nebo ii) zlepšují (nebo zhoršují) rozpočtovou situaci v daném období na úkor (nebo ve prospěch) rozpočtové situace v budoucnu.

Pakt stability a růstu: Pakt stability a růstu má sloužit jako prostředek k zabezpečení zdravých veřejných financí v členských státech EU s cílem zlepšovat podmínky pro cenovou stabilitu a pro silný a udržitelný růst podporující tvorbu pracovních míst. Za tímto účelem Pakt stability a růstu předepisuje členským státům EU střednědobé rozpočtové cíle a konkrétně specifikuje **postup při nadměrném schodku**. Skládá se z usnesení ze zasedání Evropské rady v Amsterdamu o Paktu o stabilitě a růstu ze dne 17. června 1997 a ze tří nařízení Rady, konkrétně (i) nařízení (ES) č. 1466/97 ze dne 7. července 1997 o posílení dohledu nad stavy rozpočtů a nad hospodářskými politikami a o posílení koordinace hospodářských politik (ve znění nařízení (ES) č. 1055/2005 ze dne 27. června 2005), (ii) nařízení (ES) č. 1467/97 ze dne 7. července 1997 o urychlení a vyjasnění postupu při nadměrném schodku a iii) nařízení (EU) č. 1173/2011 ze dne 16. listopadu 2011 o účinném prosazování rozpočtového dohledu v eurozóně. Pakt stability a růstu byl doplněn zprávou **Rady ECOFIN** o zlepšení uplatňování Paktu stability a růstu, která byla schválena na zasedání Evropské rady v Bruselu 22. a 23. března 2005. Byl také doplněn prováděcím kodexem konkretizujícím uplatňování Paktu stability a růstu a pravidly pro formát a obsah programů stability a konvergenčních programů, který byl schválen Radou ECOFIN 11. října 2005.

Podmíněné závazky: vládní závazky, které vzniknou pouze při naplnění určitých událostí, např. státní záruky.

Postup při makroekonomické nerovnováze: usiluje o rozšíření dohledu nad hospodářskými politikami členských států EU o podrobný a formální rámec prevence a nápravy nadměrné nerovnováhy a pomoci příslušným členským státům při sestavení plánu nápravných opatření dříve, než divergence nabude trvalejšího rázu. Tento postup vychází z čl. 121 odst. 6 Smlouvy. Prvním krokem tohoto postupu dohledu v EU je **zpráva mechanismu varování**. Postup při makroekonomické nerovnováze má preventivní i nápravnou část. Nápravná část je realizována v rámci **postupu při nadměrné nerovnováze**.

Postup při nadměrné nerovnováze: nápravná část **postupu při makroekonomické nerovnováze**, který je zahájen, jestliže je v členském státě identifikována nadměrná makroekonomická nerovnováha včetně nerovnováhy, která ohrožuje řádné fungování **Hospodářské a měnové unie**. Tento postup zahrnuje vydávání hospodářskopolitických doporučení, přípravu plánu nápravných opatření příslušným členským státem, posílení dohledu a sledování a pro členské státy, jejichž měnou je euro, také možnost finančních sankcí v případě nepřijetí nápravných opatření.

Postup při nadměrném schodku: ustanovení článku 126 **Smlouvy**, upřesněné v Protokolu č. 12 o postupu při nadměrném schodku, vyžaduje, aby členské státy EU udržovaly rozpočtovou disciplínu, definuje, kdy je rozpočtová pozice považována za nadměrný schodek, a určuje kroky, které následují po zjištění, že nebyly splněny požadavky na rozpočtové saldo nebo veřejný dluh. Nařízení Rady (ES) č. 1467/97 ze dne 7. července 1997 o urychlení a vyjasnění postupu při nadměrném schodku je také jedním z prvků **Paktu stability a růstu**.

Právní konvergence: proces úprav právních předpisů členských států EU, aby byla v souladu se **Smlouvami** a se **Statutem** pro účely i) integrace národních centrálních bank do **Evropského systému centrálních bank** a ii) zavedení eura a začlenění národních centrálních bank do **Eurosystemu**.

Primární saldo: čisté přijaté úvěry nebo čisté poskytnuté úvěry **vládních institucí** bez započtení úrokových plateb na konsolidované vládní závazky.

Rada ECOFIN: Rada EU ve složení ministrů hospodářství a financí (viz také **Rada Evropské unie**).

Rada Evropské unie (Rada EU): orgán EU tvořený představiteli vlád členských států, jimiž jsou zpravidla ministři odpovědní za konkrétní projednávanou oblast.

Rada guvernérů ECB: nejvyšší rozhodovací orgán **Evropské centrální banky (ECB)**. Skládá se ze všech členů **Výkonné rady** ECB a guvernérů **národních centrálních bank** členských států EU, jejichž měnou je euro.

Referenční hodnota: Protokol č. 12 o postupu při nadměrném schodku stanoví jednoznačné referenční hodnoty pro **schodek** (3 % HDP) a **dluh** (60 % HDP). Protokol č. 13 o kritériích konvergence, na který se odkazuje v článku 140 **Smlouvy**, stanoví metodiku pro výpočet referenčních hodnot používaných při hodnocení konvergence cen a dlouhodobých úrokových sazeb.

Referenční období: časové období vymezené v článku 140 **Smlouvy** a v Protokolu č. 13 o kritériích konvergence, za které se zkoumá dosažený pokrok při hodnocení konvergence.

Schodek (vládní instituce): schodek rozpočtu **vládních institucí** je definován jako čisté výpůjčky a odpovídá rozdílu mezi příjmy a výdaji vládních institucí. Míra schodku je definována jako poměr schodku vládních institucí k HDP v běžných tržních cenách. Tento poměr je předmětem jednoho z fiskálních kritérií používaných pro definici existence nadměrného schodku, jak to stanoví čl. 126 odst. 2 **Smlouvy**.

Smlouva: není-li uvedeno jinak, veškeré odkazy na „Smlouvu“ v této zprávě se týkají Smlouvy o fungování Evropské unie a odkazy na čísla článků odrážejí číslování platné od 1. prosince 2009.

Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii: dne 2. března 2012 ji podepsalo 25 členských států EU (všechny členské státy EU kromě Spojeného království a České republiky). Vychází z ustanovení rozšířeného **Paktu stability a růstu** a zahrnuje závazná vnitrostátní pravidla zajišťující téměř vyrovnané strukturální rozpočtové pozice. Tato smlouva vstoupila v platnost 1. ledna 2013 po ratifikaci požadovaným počtem zemí eurozóny (12).

Smlouvy: není-li uvedeno jinak, veškeré odkazy na „Smlouvy“ v této zprávě se týkají jak Smlouvy o Evropské unii, tak Smlouvy o fungování Evropské unie.

Statut: označuje Protokol č. 4 o statutu **Evropského systému centrálních bank** a **Evropské centrální banky**, který je připojen ke **Smlouvám**.

Úprava centrální parity: změna **centrální parity** měny v rámci mechanismu **ERM II**.

Úprava vztahu mezi schodkem a dluhem: rozdíl mezi saldem rozpočtu **vládních institucí** (schodkem nebo přebytkem veřejných financí) a změnou dluhu vládních institucí. Tato úprava může mimo jiné pramenit ze změny objemu finančních aktiv v držení vlády, přecenění nebo statistických úprav.

Ústřední vládní instituce: vládní instituce podle definice v **Evropském systému účtů 1995**, ale s vyloučením regionálních a místních vládních institucí (viz také **vládní instituce**). S výjimkou správy fondů sociálního zabezpečení sem patří všechny správní složky státu a další ústřední orgány, jejichž pravomoc pokrývá celé hospodářství země.

Úvěrové toky soukromého sektoru: zahrnuje roční transakce s emitovanými dluhovými cennými papíry a přijatými úvěry v sektorech nefinančních podniků a domácností (včetně neziskových institucí sloužících domácnostem). Poměr úvěrových toků soukromého sektoru k HDP je definován jako poměr úvěrových toků soukromého sektoru k HDP v běžných tržních cenách.

Vládní instituce: sektor, který se podle definice v **Evropském systému účtů 1995** skládá z domácích subjektů, které se zabývají převážně produkcí netržního zboží a netržních služeb určených pro individuální i kolektivní spotřebu a/nebo přerozdělováním národního důchodu a bohatství. Zahrnuje ústřední, regionální a místní vládní instituce a fondy sociálního zabezpečení. Právnícké osoby s vlastnickým podílem státu provádějící podnikatelskou činnost (například státní podniky) se do vládních institucí nezahrnují.

Volatilita směnného kurzu: ukazatel kolísavosti směnných kurzů, který se obvykle vypočítává na základě anualizované směrodatné odchylky denních procentních změn.

Výkonná rada ECB: jeden z rozhodovacích orgánů **Evropské centrální banky (ECB)**. Je složena z prezidenta a viceprezidenta ECB a dalších čtyř členů, které jmenuje **Evropská rada** na základě kvalifikované většiny hlasů hlav států a předsedů vlád zemí eurozóny, a to na základě doporučení **Rady Evropské unie** po konzultaci s Evropským parlamentem a ECB.

Zastoupení občanů v důchodovém věku: poměr počtu obyvatel dané země ve věku 65 a více let k počtu obyvatel ve věku 15–64 let.

Zpráva mechanismu varování: První krok související s prováděním nového postupu dohledu v EU pro prevenci a nápravu makroekonomické nerovnováhy. V této zprávě **Evropská komise** identifikuje členské státy EU, kterých se bude týkat hloubková analýza v rámci **postupu při makroekonomické nerovnováze**.

